

ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΠΛΗΕΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α' ΜΕΡΟΣ

ΟΡΘΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

1. "Εξαιτίας του Χριστιανισμού οι Έλληνες εγκατέλειψαν τον Αρχαίο Ελληνικό ορθολογισμό και υιοθέτησαν τον ανορθολογισμό της ιουδαιοχριστιανικής Ανατολής. Ο Έλληνας αντιμετωπίζει π.χ. την ανοβρία με λιτανείες και όχι με αρδευτικά έργα, τις αρρώστιες με προσδοκία θαυμάτων από κάθε ανόητο χριστιανικό μύθο και όχι με καταφυγή στην επιστήμη και μόνο, με προσευχές για θεϊκή εύνοια αντί για χρήση της επιστήμης".

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Μια από τις μεγαλύτερες ανακρίβειες για την αρχαιότητα είναι αυτή της ορθολογικής αρχαίας κοινωνίας. Στην αρχαιοελληνική θρησκεία τα θαύματα των αρχαίων «θεών» έδιναν κι έπαιρναν (πρβλ. θαυματουργικές κινήσεις αγαλμάτων, θαυματουργικές τιμωρίες, θεραπείες λ.χ. του Ασκληπιού). Οι Νεοπυθαγόρειοι, για να μάθουν τη θέληση θεών και δαιμόνων, έκαναν νεκρομαντείες, υπνοτισμούς κ.ά. (*Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, Εκδοτικής Αθηνών Α.Ε., τ. ΣΤ', σ. 511), αντίθετα από ό,τι παραπλανητικά οι Νεοπαγανιστές σήμερα κηρύττουν, για να φαίνεται ίσως πιο «επιστημονικό» κι «ορθολογικό» το σύστημά τους. Και παριστάνοντας τους «ορθολογιστές», ειρωνεύονται τους Χριστιανούς που απέδιδαν γεγονότα στην οργή του Θεού, ξεχνώντας πως ένα από τα ιδάλματά τους, ο Πορφύριος, τον τρίτο μ.Χ. αιώνα γράφει για μια επιδημία λοιμού: «κανένας θεός δεν ήλθε να βοηθήσει την πόλη από τότε που λατρεύεται ο Ιησούς» (*Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, Εκδοτικής Αθηνών Α.Ε., τ. ΣΤ', σ. 587). Αυτό ονομάζουν οι Νεοπαγανιστές «ορθολογισμό» και «μη διατάραξη της Φυσικής Τάξης» ή κάνουν τα στραβά μάτια; Επειδή λατρεύεται ο Ιησούς, ο Πορφύριος πιστεύει ότι δεν θεραπεύεται η επιδημία; Είναι αυτό αρχαίος ορθολογισμός;

Και βέβαια, οι Νεοπαγανιστές που γνωρίζουν μόνο τα *Κατά Χριστιανών* και *Περί αγαλμάτων* του «θεωρητικού» τους Πορφύριου, δεν φαίνεται να γνωρίζουν ένα άλλο σύγγραμμά του, το *Περί της εκ λογίων φιλοσοφίας*, όπου ο Πορφύριος γράφει πως οι άνθρωποι μπορούν να εξαναγκάσουν θεούς να κάνουν μάγια, θαύματα, να αποκαλύψουν το μέλλον και να εμφανιστούν· επίσης γράφει πως οι θεοί δυσφορούν αλλά δεν μπορούν να αποφύγουν, όταν τα χρησιμοποιούμενα μέσα (μαγικές λέξεις, ευχές, περιποιήσεις λατρευτικών αγαλμάτων) είναι τα πρόποντα, να κάνουν ό,τι τους ζητούν οι άνθρωποι. Επίσης ότι οι θεοί μαθαίνουν το μέλλον από τα άστρα. Οι χρησμοί είναι λανθασμένοι όταν ζητήται από τους θεούς να πουν περισσότερα από όσα γνωρίζουν (*Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, Εκδοτικής Αθηνών Α.Ε., τ. ΣΤ', σ. 512). Ο Πορφύριος πιστεύει επίσης στην ανταπόκριση των θεών σε θεουργικές ενέργειες (μάγια) (*Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, Εκδοτικής Αθηνών Α.Ε., τ. ΣΤ', σ. 512). Αφού ο Πορφύριος κατακρίνει τα θαύματα λέγοντας πως δεν επεμβαίνει στη φυσική τάξη των πραγμάτων οι θεοί, πώς εξηγούν την παραπάνω άποψή του οι σύγχρονοι

θαυμαστές του Πορφύριου; Μήπως πρόκειται για «έκτακτη» ανταπόκριση-θαύμα και παρέμβαση στη Φυσική Τάξη των θεών;

«Η τελική στάση του Πορφύριου απέναντι στη «θεουργία» (στα έργα του *Περί αποχής εμψύχων* και *Περί επανόδου της ψυχής*) είναι ότι η θεουργία επηρεάζει πραγματικά τους θεούς, μπορεί μάλιστα να τους κάνει να υποφέρουν, χάρη σε αυτήν οι ψυχές των ανθρώπων μπορούν, με την βοήθεια κάποιου καλού δαίμονος, να ανυψωθούν λίγο και να απενίσουν τους θεούς και τους αγέλους» (*Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, Εκδοτικής Αθηνών Α.Ε., τ. ΣΤ', σ. 512).

«Ο Πορφύριος δογματίζει ότι όσες από τις ψυχές είναι καλές, χρησιμοποιούνται (μεταθανάτια) από τους θεούς για να φροντίζουν για τα ζώα, τα φυτά, και προκαλούν τα καιρικά φαινόμενα» (*Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, Εκδοτικής Αθηνών Α.Ε., τ. ΣΤ', σ. 512). Πώς ο κατεξοχήν αντιχριστιανός Ειδωλολάτρης φιλόσοφος που «αρνείται τα θαύματα» ισχυρίζεται ότι άνθρωποι προκαλούν τα καιρικά φαινόμενα. Είναι αυτό διατάραξη της Φυσικής Τάξης, ναι ή όχι;

«Ο Ιάμβλιχος και ο Πρόκλος ισχυρίζονται ότι οι άνθρωποι συνδέονται με το Ένα όχι με νοητική ή πνευματική προσπάθεια, αλλά με την τέλεση μυστικιστικών ιεροτελεσθειών και με τη βοήθεια μυστικών δυνάμεων που υπάρχουν σε ορισμένους λίθους, φυτά και ζώα. Ο Πρόκλος αποδίδει επίσης μεγάλη σημασία στην πίστη» (*Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, Εκδοτικής Αθηνών Α.Ε., τ. Ζ', σ. 335).

«Η ίδια σύνδεση της πίστεως με την αλήθεια και την αγάπη εμφανίζεται αρκετές φορές στον Πρόκλο. Πρόκλου, *Εις Αλκ.* 51, 15 πίστις, ἀλήθεια και ἔρωσ, είναι οι τρεις αρχές δημιουργίας που αντιστοιχούν στο Αγαθό, στο Νοητό και στο Κάλλος. Πρόκλου *Εις Τίμ.* 1, 212, 21, για να έχουμε τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα από την προσευχή χρειαζόμαστε (μεταξύ άλλων) «πίστιν καὶ ἀλήθειαν καὶ ἔρωτα, ταύτην ἐκείνην τὴν τριάδα, καὶ ἐλπίδα τῶν ἀγαθῶν (...) ἵνα μόνος τις τῷ θεῷ μόνῳ συνῆ». Πρόκλου, *Εις Παρμ.* 927, 26 πίστις, ἀλήθεια και ἔρωσ είναι «τὰ σώζοντα τὰς ψυχὰς κατ' ἐπιτηδειότητα τὴν πρὸς ἐκείνα τρία συνάπτουσαν». Η άμεση πηγή του Πρόκλου (όπως έδειξε ο Kroll, *De orac. Chald.* σ. 26) είναι τα *Χαλδαϊκά Λόγια*, από τα οποία παραθέτει τη γραμμή «πάντα γὰρ ἐν τριζὶ τοῖσδε κυβερνᾶται τε καὶ ἔστι» Πρβλ. *Θεολ. Πλάτ.* 1,25 «ἢ πρὸς αὐτὸ (το ἀγαθὸν) συναφὴ καὶ ἔνωσις ὑπὸ τῶν θεολόγων πίστις καλεῖται» (τῶν θεολόγων= *Χαλδαϊκά Λόγια*)» (E.R. Doods, *Εθνικοί και Χριστιανοί σε μια εποχή αγωνίας*, εκδ. Αλεξάνδρεια, σ. 190).

Θα αντιπούν οι Ν/Π (Νεοπαγανιστές) ότι το *Περί της εκ λογίων φιλοσοφίας* το έγραψε ο Πορφύριος προτού έρθει σ' επαφή με τον ελληνικό πολιτισμό. Μα και στο *Περί αποχής εμψύχων*, πάλι δέχεται την θεουργία, όχι βέβαια τόσο όσο την δεχόταν αρχικά, αλλά την δέχεται σε σημαντικό βαθμό. Εάν οι Ν/Π θεωρούν «φυσιολογικές» για την εποχή εκείνη τις συγκρητιστικές παρεγκλήσεις του Πορφύριου από την δήθεν ενιαία αρχαιοελληνική άποψη, τότε ποιο το πρόβλημά τους με τα χριστιανικά θαύματα; Κι αυτά θα μπορούσαν να τα πουν «φυσιολογικό συγκρητισμό» της εποχής. Δεν είναι λοιπόν τα θαύματα που τους ενοχλούν; δεν είναι ο ανύπαρκτος ορθολογισμός τους, ο οποίος δήθεν πλήττεται από αυτά. Απλώς είναι το άλωθί τους.

Το γνωστό παραμύθι, στο οποίο (ακόμη και οι μη Παγανιστές-εθνικιστές) αρχαιολάτρες πιστεύουν, περί ορθολογικού αρχαίου Πολυθεϊσμού και ανορθολογικού Χριστιανισμού που βαζίζεται στην πίστη, είναι λοιπόν μια απάτη. Εκείνη την εποχή, ορθολογικός ήταν ο Χριστιανισμός και ανορθολογικός (με θεουργίες, μετενσαρκώσεις, μαντική, αστρολογία) ήταν ο ειδωλολατρικός Ελληνισμός. «Στην πραγματικότητα, ενώ ο Ωριγένης και οι επίγονοί του πάσχισαν να συμπληρώσουν την αυθεντία με τη λογική, η παγανιστική φιλοσοφία έτεινε όλο και περισσότερο να αντικαταστήσει τη λογική με την αυθεντία – και όχι μόνο με την αυθεντία του Πλάτωνος, αλλά και την αυθεντία της ορφικής ποιήσεως, της ερμητικής θεοσοφίας ή κάποιων σκοτεινών αποκαλύψεων,

όπως τα *Χαλδαϊκά Λόγια*) (E.R. Doods, *Εθνικοί και Χριστιανοί σε μια εποχή αγωνίας*, εκδ. Αλεξάνδρεια, σ. 189). «Το γεγονός ότι Εβραίοι και Χριστιανοί αξίωναν μια πίστη βασιζόμενη σε προτάσεις για τις οποίες ήταν ανίκανοι να προσκομίσουν αποδείξεις ήταν κοινός τόπος της νεοπλατωνικής κριτικής. Στους ύστερους αιώνες, ωστόσο, αυτή η αντίθεση αμβλύθηκε στο βαθμό που οι Χριστιανοί πάσχιζαν για μια λογική θεώρηση των απόψεών τους, ενώ ο Νεοπλατωνισμός προσέλαβε περισσότερο τα χαρακτηριστικά θρησκείας και στην τελική του μορφή προέκρινε την πίστη ως την υψηλότερη των αρετών» (R.T. Wallis *Νεοπλατωνισμός*, εκδ. Αρχέτυπο, σ. 169).

Οι σημερινοί αυτοαποκαλούμενοι «Έλληνες Εθνικοί» «θεμελίωσαν» την σημερινή θρησκεία τους βασιζόμενοι – με την έννοια, ασφαλώς, ενός σημαντικού πνευματικού καθοδηγητή κι όχι του προφήτη – σε σημαντικό βαθμό στον Πορφύριο, που έλεγε ότι δεν συμβαίνουν θαύματα, διότι οι θεοί δεν επεμβαίνουν κι ούτε διαταράσσουν την Φυσική Τάξη του Σύμπαντος, αλλά και διότι οι θεοί είναι στην πραγματικότητα «φυσικές δυνάμεις». Από τα παραπάνω αποσπάσματα όμως διαφαίνεται πολύ καλά πως τόσο ο Πορφύριος όσο και ο Ιάμβλιχος και ο Πρόκλος και άλλοι διατείνονται πως η Φυσική Τάξη διαταράσσεται από τους θεούς με την βοήθεια θεουργιών, μαγείας, τσαρλατανισμού με λίγα λόγια. Όσα λοιπόν ισχυρίζονται οι Νεοπαγανιστές περί «ορθολογισμού» της αρχαίας θρησκείας διαψεύονται και γίνονται καταγέλαστα από τους ίδιους τους ιδεολογικούς τους αντιχριστιανούς φιλοσοφικούς προγόνους. Οι Νεοπαγανιστές λενε πως αυτές οι δεισιδαιμονίες, οι θαυματοποιίες, προλήψεις και μαγείες δεν υπήρχαν στην κλασική εποχή και ότι εμφανίστηκαν μόνο μετά τον ερχομό του Χριστιανισμού. Δε φαίνεται να γνωρίζουν π.χ. ότι στην Αρχαία Ελλάδα οι ετοιμόγενες γυναίκες δεν επιτρέπονταν να μπουν στο ναό για 40 μέρες, αυτοί που ήρθαν σε επαφή μαζί τους μόνο για δύο, αυτοί που απλώς είδαν ένα πτώμα ή πήραν μέρος σε νεκρικές τελετές απαγορεύεται προσωρινά να επισκεφτούν τους θεούς. Όταν ο άντρας και η γυναίκα έρχονταν σε επαφή ήταν ακάθαρτοι για μικρότερο διάστημα. Στα Μέθανα, όταν οι άνεμοι απειλούσαν να καταστρέψουν τα κλήματα, δυο άντρες έσχίζαν έναν κόκορα στα δύο και καθέννας τους, βαστώντας από ένα ματωμένο κομμάτι, έκαναν το γύρο των αμπελιών, από αντίθετη κατεύθυνση, ώσπου να ανταμώσουν. Εκεί έθαβαν τα δυο κομμάτια για να σταματήσει το κακό (M. Nilsson, *Η Ελληνική λαϊκή θρησκεία*, εκδ. «Η βιβλιοθήκη του φιλόλογου», σ. 26). Μια κοπέλλα έπρεπε να περπατήσει γύρω από το κτήμα με ένα κόκορα στα χέρια της για να διώξει τα αγριόχορτα και τα βλαβερά έντομα. Κάνουν λόγο για την βροχοποιία και για τις *χριστιανικές λιτανείες* γλευαστικά οι Νεοπαγανιστές, μη γνωρίζοντας βέβαια ότι όταν επικρατούσε ξηρασία, ο ιερέας του Δία στο Λύκαιο όρος πήγαινε στο πηγάδι, βουτούσε ένα κλωνάρι στο νερό του και το ανακινούσε. Αμέσως φαινόταν να υψώνεται καταχνιά από το πηγάδι. Γινόταν σύννεφο και έβρεχε σε όλη την Αρκαδία (Παυσανία, *Αρκαδικά*, 38,4). Αυτό μήπως είναι θεουργία ή αναίρεση της Φυσικής Τάξης;

«Η λατρεία των ηρώων στην Αρχαία Ελλάδα ήταν δεμένη στον τάφο τους και η δύναμή τους στα λείψανά τους, που ήταν θαμμένα στον τάφο. Οι Λακεδαιμόνιοι βρήκαν, με κάποια δυσκολία τα κόκαλα του Ορέστη κάτω από ένα σιδεράδικο και τα έφεραν στην Σπάρτη, όταν χρειάστηκαν τη βοήθειά του στον πόλεμο με τους Αρκάδες (Παυσανίας, 3, 3,6· Ηρόδοτος, 1, 67-68). Στη μάχη του Μαραθώνα ο Θησέας πετάχτηκε από το μνήμα του για να αγωνιστεί με το λαό του ενάντια στους Πέρσες» (M. Nilsson, *Η Ελληνική λαϊκή θρησκεία*, εκδ. «Η βιβλιοθήκη του φιλόλογου», σ. 16).

Έτσι κερδίζονταν οι πόλεμοι, σύμφωνα με την αρχαία θρησκεία: Παυσανία, *Λακωνικά*, 3, 7 «Χρησμό παρόμοιο με αυτόν που είχαν λάβει οι Λακεδαιμόνιοι για τα οστά του Ορέστη έλαβαν αργότερα και οι Αθηναίοι, που τους έλεγε να φέρουν πίσω το Θησέα από τη Σκύρο, γιατί διαφορετικά δε θα ήταν δυνατό να καταλάβουν τη Σκύρο. Ο Κίμωνας, ο γιος του Μιλτιάδη, τα βρήκε επιστρατεύοντας την εξυπνάδα του και πολύ σύντομα κατέλαβε τη Σκύρο» (βλ. και Πλούταρχου, *Θησέας*, 36).

«Ο Πυθαγόρας πρόσταζε να μη χρησιμοποιούμε το λουτρό» (Αιλιανού, *Ποικίλη Ιστορία* 4, 17). Ο Πρόκλος πίστευε πως ήταν μετενσάρκωση του Νικόμαχου (περίπου 150 μ.Χ.) (Μαρίνου, *Βίος Πρόκλου*, 28). Σύμφωνα με τον «ορθολογιστή» Πλωτίνιο, η ανθρώπινη μοίρα μπορεί να διαβαστεί στα άστρα (*Εννεάδες*, II, 3, 7, 4-10). Σ' ένα του εδάφιο ο Πλωτίνιος αναφέρεται με φανερή συμπάθεια στη θεουργική πρακτική εμφύχωσης ενός θεϊκού αγάλματος (IV, 3, 11). Μια φορά πείστηκε να προσφύγει σε επίκληση του οικείου του δαίμονα (*Βίος Πλωτίνου*, 10, 14-33). «Ο αυτοκράτορας Μ. Αυρήλιος ευχαριστούσε τους θεούς για τις ιατρικές οδηγίες που του έστελναν στον ύπνο του. Ο Πλούταρχος απέφευγε να τρώει αβγά εξαιτίας ορισμένων ονείρων (*Συμπ. Προβλ.* 2, 3, 1 635e). Ο Δίωνας Κάσιος εμπνεύστηκε από ένα όνειρο να γράψει ιστορία (72, 23)· κι ακόμη ένας τόσο φωτισμένος χειρουργός όπως ο Γαληνός ήταν έτοιμος να προβεί σε μίαν εγχείρηση με την προσταγή ενός ονείρου (σχόλια στο ιπποκρατικό *Περί χυμών* 2,2)» (E.R. Dodds, *Οι Έλληνες και το παράλογο*, εκδ. Καρδαμίτσα, σ. 92). «Τόσο δεισιδαίμονες ήταν οι Αθηναίοι, ώστε επειδή ένας έκοψε ένα πουρνάρι από ένα ηρώο, τον σκότωσαν. Αλλά και τον Ατάρβη, επειδή αυτός σκότωσε το ιερό σπουργίτι του ναού του Ασκληπιού, δεν το παρείδαν αυτό οι Αθηναίοι, αλλά τον σκότωσαν, μη δίνοντας συγχώρεση λόγω άγνοιας ή λόγω τρέλλας» (Αιλιανού, *Ποικίλη Ιστορία* 5, 17). «Ένα παιδάκι μάζεψε από το έδαφος ένα χρυσό πέταλο που είχε πέσει από το χρυσό στεφάνι της Αρτέμιδας. Οι δικαστές άπλωσαν μπροστά στο παιδί διάφορα παιχνίδια, αστραγάλους και το πέταλο. Το παιδί αμέσως ξανάπιασε το χρυσό πέταλο. Γι' αυτό το σκότωσαν ως ιερόσυλο, μη δίνοντας συγχώρεση λόγω της ηλικίας του, αλλά τιμωρώντας το για την πράξη του» (Αιλιανού, *Ποικίλη Ιστορία* 5, 16).

Στη Δωδώνη βρέθηκαν αρκετοί μολυβένιοι πίνακες με τα ερωτήματα του κόσμου προς το μαντείο. Κάποιος Ηρακλείδης ρωτάει αν η γυναίκα του θα του κάνει παιδί, κάποιος Λυσανίας αν το παιδί της γυναίκας του είναι δικό του. Κάποιος άλλος αν θα κάνει καλά να θρέψει πρόβατα, άλλος αν θα κερδίσει από τη δουλειά του πραματευτή (M. Nilsson, *Η Ελληνική λαϊκή θρησκεία*, εκδ. «Η βιβλιοθήκη του φιλόλογου», σ. 122).

«Ξέρουμε πως στην Αθήνα του 4^{ου} π.Χ. αιώνα υπήρχε αρκετή «μαγεία για όλους», και μάλιστα με την κυριολεκτική σημασία του όρου, όπως μαθαίνουμε από πρώτο χέρι για τους «κατάδεσμούς». Η τεχνική της καταδέσεως ήταν ένα είδος μαγικής επίθεσης. Πίστευαν ότι είναι δυνατόν να «δέσει» κάποιος τη θέληση ενός άλλου ανθρώπου ή να του προκαλέσει θάνατο εξεγείροντας εναντίον του την κατάρα των δυνάμεων του κάτω κόσμου. Έγραφαν την κατάρα πάνω σε κάτι ανθεκτικό, μια μολύβδινη πλάκα ή ένα κεραμύδι, και το τοποθετούσαν κατά προτίμηση στον τάφο ενός νεκρού. Έχουν βρεθεί εκατοντάδες τέτοια «δεσίματα» από ανασκαφές σε πολλά σημεία του μεσογειακού κόσμου. Είναι όμως σημαντικό πως τα αρχαιότερα παραδείγματα, που έχουν μέχρι τώρα ανακαλυφθεί, προέρχονται από την Ελλάδα, τα περισσότερα από την Αττική και επίσης, ενώ με βεβαιότητα μπορούμε να αναγάγουμε στον 5^ο π.Χ. αιώνα πάρα πολύ λίγα παραδείγματα, ξαφνικά στον 4^ο π.Χ. αιώνα παρουσιάζονται πάρα πολλά. Ανάμεσα στα επικατάρατα πρόσωπα των επιγραφών περιλαμβάνονται αρκετά γνωστές δημόσιες προσωπικότητες. Η συνήθεια ήταν αρκετά κοινή στις μέρες του Πλάτωνα, ώστε ο φιλόσοφος να θεωρήσει πως αξίζει τον κόπο να νομοθετήσει εναντίον της (*Νόμοι* 933 A-E), καθώς επίσης εναντίον της συγγενικής μεθόδου της μαντικής επίθεσης με τη χρήση ενός κέρινου ομοιώματος του εχθρού (*Νόμοι* 933 B)» (E.R. Dodds, *Οι Έλληνες και το παράλογο*, εκδ. Καρδαμίτσα, σ. 128).

Ας δούμε όμως, κάποιες μολύβδινες πλάκες. Μια πινακίδα που βρέθηκε στην Αττική γράφει «Ρίξτε ανυπόφορους πυρετούς σε όλα τα μέλη της Γαμετής, της κόρης της Υγείας... σκοτώστε, χθόνιοι θεοί και ... την ψυχή και την καρδιά της Γαμετής, της κόρης της Υγείας... ρίξτε πυρετούς ανυπόφορους σε όλα τα μέλη της...» (A. Audollent, *Defixionum tabellae*, 1904, No 51). Μια άλλη ταμπέλα με κατάδεσμο, από την Αθήνα του 3^{ου} ή 2^{ου} π.Χ. αι. ζητά να πάθει μια κοπέλα, η Κερκίδα, αλαλία: «Κερκίς, Βλαστός, Νικάνδρος, Γλυκέρα. Δένω την Κερκίδα τα λόγια και τις

πράξεις της Κερκίδας, όπως και τη γλώσσα της, στα νεαρά αγόρια [εννοεί τους νεκρούς που πέθαναν νέοι], και όταν θα διαβάσουν αυτές τις γραμμές να στερήσουν την Κερκίδα από τη λαλιά της... Ερμή, χθόνιε θεέ, εσύ...» (A. Audollent, *Defixionum tabellae*, 1904, No 52). Μια άλλη πινακίδα (P. Roesch "Une tablette de malédiction de Tébessa", *Bulletin d'archéologie algérienne* 2, 166-167, σ. 231-232) γράφει: «Δένω τη Σατουρνίνα. Θα δέσω στο πνεύμα της ένα πικρό [κακό;], τη δένω μαζί με τους απογόνους της. Να μη γνωρίσει παρά πίκρα και φρίκη, ως τη μέρα που η Σατουρνίνα θα φθάσει στα έσχατα όρια του θανάτου... στη Σατουρνίνα... καταποντίζω τη Σατουρνίνα στην τρέλα, από αυτή τη στιγμή, τώρα, για την αιωνιότητα, αμέσως, αμέσως, γρήγορα, γρήγορα. Την κόβω κομμάτια, ολόκληρη, γρήγορα, για την αιωνιότητα, γρήγορα, γρήγορα». Μια άλλη πινακίδα (A. Audollent, *Defixionum tabellae*, 1904, No 18) από τον Άγιο Τύχωνα στην Κύπρο, γράφει: «υποταγμένοι δαίμονες, Πλούτωνα, άρχοντες της γης, χθόνιε Ερμή, κι εσείς πνεύματα, όσα βρίσκεστε εδώ, πάρτε τον αντίδικό μου». Μια πινακίδα του 3^{ου} μ.Χ. αι που βρέθηκε στην Αγορά των Αθηνών (G.W. Elderkin, *Hesperia* V, 1936) γράφει: «ΒΑΡΒΑΦΟΡΦΟΡΒΑΡΒΟΡΒΑΡ ΒΟΡΑ ΒΟΡΒΟΡ ΒΑΡΒΑ ΦΟΡΒΑΒΑΙΗ. Πανίσχυρε Τυφώνα, σου παραδίδω τη Φιλόστρατα, την οποία γέννησε η Γοργίππα, για να παγώσεις ό,τι είναι δικό της: την αναπνοή της, τη ζωή της, τις δυνάμεις της, την αντοχή της, το σώμα της, τα μέλη της, τα νεύρα της, τα κόκαλά της, τις φλέβες της, τις αρτηρίες της, την καρδιά της, τα νύχια της, το σκότι της, τα πνευμόνια της, όλα τα εσωτερικά της όργανα. Ναι, άρχοντα Τυφώνα, εκδικήσου αυτόν που γέννησε...». Ένας πάπυρος δίνει συμβουλές για παρασκευή κατάδεσμου για να προκαλέσει αϋπνία σε κάποια (ΕΜΠ VII, 376-84 [Berz, *The Greek Magical Papyri in Translation*, 1986 σ. 127-8]): «(..)πάρε μια λάμπα βάλε της φτιλί και πες: "Σε εξορκίζω, λάμπα, στ όνομα της μάνας σου, της Εστίας ΜΗΡΑΛΛΗΛ (πες το δυο φορές), και του πατέρα σου, του Ηφαίστου, ΜΕΛΙΒΟΥ ΜΕΛΙΒΑΥ ΜΕΛΙΒΑΥΒΑΥ. Κάνε την να αναπαύεται χωρίς ύπνο"». Ένας κατάδεσμος γράφει (ΕΜΠ VII, 376-84 [Berz, *The Greek Magical Papyri in Translation*, 1986 σ. 128): «Κατάδεσμος ΣΕΔΕΜΟΥΡ ΒΙΡΒΙΑ ΗΧΙ ΕΡΩΦΘΙ ΑΤΑΡΜΕΤΡΑ ΧΗΛΛΩΩΨ (να προστεθεί ό,τι χρειάζεται)». Τέλος, ένας πάπυρος δίνει οδηγίες για παρασκευή κατάδεσμου για πάσα χρήση (ΕΜΠ VII, 376-84 [Berz, *The Greek Magical Papyri in Translation*, 1986 σ. 129-130): «(..) Το κείμενο που πρέπει να γράφεις είναι το εξής: "Σε εξορκίζω, Άρχοντα Όσιρι, με τα άγια ονόματα σας ΟΥΧΙΩΧ ΟΥΣΕΝΑΡΑΘ, Όσιρι, ΟΥΣΕΡΡΑΝΝΟΥΦΘΙ ΟΣΟΡΝΟΥΦΗ, Όσιρι-Μνήβι, ΟΥΣΕΡΣΕΤΕΜΕΝΘ ΑΜΑΡΑ ΜΑΧΙ ΧΩΜΑΣΩ ΕΜΜΑΙ ΣΕΡΒΩΝΙΕΜΕΡ Ίσις, ΑΡΑΤΩΦΙ ΕΡΑΧΑΞ ΕΣΕΙΩΘ ΑΡΒΙΩΘΙ ΑΜΗΝ ΧΝΟΥΜ ΜΟΝΜΟΝΤ ΟΥΟΥΖΑΘΙ ΠΗΡ ΟΥΝΝΕΦΕΡ ΕΝ ΩΩΩ παραδίδω στα χέρια σας, Άρχοντα Όσιρι και σας εμπιστεύομαι αυτό το υλικό". Αν όμως θάνεις την πινακίδα ή την κρύψεις σε ποταμό ... να γράφεις την ορφική φράση ΑΣΚΕΙ ΚΑΙ ΧΑΣΚΕΙ». Αυτά επιτρέπει η ειδωλολατρική θρησκεία. «Ασήμαντες λεπτομέρειες», βέβαια. Δηλαδή οι Έλληνες ειδωλολάτρες είχαν ξεπεράσει και προλάβει ακόμη και την ανατολίτικη παγανιστική δεισιδαιμονία, ήδη κατά τον πέμπτο π.Χ αιώνα., προτού τάχα την εισάγει στην Ελλάδα ο Αλέξανδρος, όπως ισχυρίζονται μερικοί Νεοπαγανιστές, προκειμένου να φορτώσουν σε άλλους τις δεισιδαιμονίες των Αρχαίων Ελλήνων.

Έπειτα από όλα αυτά η άποψη των Ν/Π που λένε πως «Για να αντιμετωπισθεί η λαίλαπα του παραλογισμού της Ανατολής, οι νεοπλατωνικοί χώνονταν στον βάλτο του μυστικισμού και της δαιμονολογίας, οι δε επίσημες αρχές προσπαθούσαν απελπισμένα να αντιτάξουν "εθνικούς" θαυματοποιούς», με άλλα λόγια ότι η θαυματοποιία εμφανίστηκε στον ελληνορωμαϊκό κόσμο μόνο μετά την εμφάνιση του Χριστιανισμού είναι τελείως εσφαλμένη. Θαύματα και προλήψεις της αρχαίας θρησκείας έδιναν κι έπαιρναν στην κλασική εποχή, κι ακόμη πιο πριν. Προφανώς αυτά ήταν «ελληνικό ήθος» κι όχι τσαρλατανισμός. Προφανώς οι ανόητες ερωτήσεις – αν το παιδί είναι δικό του – προς τους θεούς και φυσικά οι «θεϊκές», επιστημονικά ελεγμένες, απαντήσεις των «θεών» στις ερωτήσεις αυτές, αποτελούν θαυμαστή θεουργία της προχριστιανικής Ελλάδας και σε καμμία περίπτωση μεταφυσική αγύρτικη θαυματοποιία.

«Την ποιότητα των πολιτισμών και των θρησκειών δεν καθορίζουν 1,2,10, ή 20 ή και 50 έστω μεμονωμένα περιστατικά, αλλά η στοχοθεσία των θεσμών τους, κοντολογίς και το σε τι άνθρωπο στοχεύουν τι άνθρωπο δημιουργούν», απαντάν οι Ν/Π για όλα αυτά τα αρχαιοελληνικά παράλογα. Αν οι Ν/Π ερμηνεύουν με αυτόν τον τρόπο την αρχαία δεισιδαιμονία, τότε παρατηρούμε ότι:

1) Έχουν δύο μέτρα και δύο σταθμά, διότι, όταν πρόκειται για την αρχαιοελληνική παγανιστική δεισιδαιμονία, αντιδιαστέλλουν την «κακή συνήθεια/πρακτική», από την καλή «στοχοθεσία», ενώ αντίθετα, όταν πρόκειται για τις λαϊκές χριστιανικές δεισιδαιμονικές συνήθειες, τότε δεν αντιδιαστέλλουν θεωρία και πρακτική, αλλά θεωρούν πως αυτές έχουν αίτιο την χριστιανική θεολογία, πράγμα φυσικά ενάντιο στην επιστημονική αλήθεια. Διότι, όπως είναι γνωστό, οι τυχόν σημερινές δεισιδαιμονίες του λαϊκού Χριστιανισμού είναι αποκλειστικά κατάλοιπο των αρχαιοελληνικών δεισιδαιμονιών που είχαν «οι αρχαίοι ημών πρόγονοι». Είναι όσα δεν κατάφερε η Εκκλησία να ξεριζώσει, δηλαδή, τα απομεινάρια της ειδωλολατρικής ανοησίας και δεισιδαιμονίας της αρχαίας θρησκείας.

2) Αντίθετα με ό,τι λεν, η αρχαιοελληνική στοχοθεσία ποτέ δεν είχε στόχο την καταπολέμηση της παγανιστικής δεισιδαιμονίας. Δυο-τρεις φιλόσοφοι μίλησαν κατά του ειδωλολατρικού ανορθολογισμού, αλλά οι υπόλοιποι Αρχαίοι, οι μη φιλόσοφοι Ειδωλολάτρες προτιμούσαν όλον τον παραλογισμό που παραθέσαμε.

3) «Ένα, δύο, τρία, δέκα, είκοσι, πενήντα μεμονωμένα περιστατικά» δεν είναι μεμονωμένα περιστατικά ούτε «λεπτομέρειες», όπως ισχυρίζονται οι Νεοπαγανιστές, αλλά ενδείξεις του ειδωλολατρικού ανορθολογισμού που ήταν κυρίαρχος σε όλη την αρχαιότητα. Οι Νεοπαγανιστές, άλλωστε, υπερασπίζόμενοι και σήμερα ακόμη την αστρολογία, την μαντική, αποδεικνύουν τον ισχυρισμό μας αυτόν. Υπερασπίζονται ό,τι καταπολέμησαν οι – συγκριτικά με το σύνολο του πληθυσμού – λίγοι ορθολογιστές Αρχαίοι φιλόσοφοι. Οι Νεοπαγανιστές, για παράδειγμα, ακόμη και την εκλογή από τους Επαναστάτες της 25^{ης} Μαρτίου ως ημέρας έναρξης της επανάστασης του 1821 την αποδίδουν (Δελτίο τύπου ΥΣΕΕ #15) στην αστρολογία: «(....) «εορτάζει» την Εθνεγερσία της 25^{ης} Μαρτίου (που όμως στ' αλήθεια ξεκίνησε την Εαρινή Ισημερία)»!! – αγνοώντας τον Κολοκοτρώνη, ο οποίος την 25^η Μαρτίου την αναφέρει όχι ως ημέρα της Εαρινής Ισημερίας, αλλά ως ημέρα του Ευαγγελισμού («Την ημέραν του Ευαγγελισμού να είναι έτοιμοι, και κάθε επαρχία να κινηθή» (Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, *Απομνημονεύματα*, εκδ. Αφών Τολίδη, σ.145)).

4) Αν λοιπόν, οι Νεοπαγανιστές είναι στ' αλήθεια ταγμένοι στην «υπεράσπιση της αρχαίας ψυχής», όπως τους αρέσει να λένε, τότε δεν μπορούν να εκλέγουν αυθαίρετως ό,τι τους αρέσει από την «αρχαία ψυχή», ενώ τα υπόλοιπα τμήματά της να τα υποβιβάζουν – επειδή τους συμφέρει να κάνουν έτσι – σε ασήμαντα, τάχα μεμονωμένα περιστατικά. Μεμονωμένα περιστατικά είναι, λοιπόν, η λατρεία του Ασκληπιού, οι χρησμοί των μαντείων – τα οποία έπαιζαν τεράστιο ρόλο στην αρχαιότητα – και το λαϊκό ήθος, η πραγματική στοχοθεσία, που φανερώνεται στις δεισιδαιμονίες; Φυσικά, δεν είναι αντίθετως, πρόκειται για τεκμήρια της σκοτεινής πλευράς ενός λαμπρού πολιτισμού. Οι πεποιθήσεις ενός συνόλου ανθρώπων, ενός πολιτισμού χιλιάδων χρόνων, οι στόχοι τους, η πίστη τους δεν μπορούν να γίνουν γνωστοί, αν ένα τμήμα τους απομονωθεί για ιδεολογικούς λόγους ό,τι συμφέρει κάποιους. Ακριβώς αυτή η νεοεποχίτικη μόδα είναι που τους κάνει να δηλώνουν «αρχαιολάτρες» και «υπερασπιστές – υποτίθεται όλου – του αρχαίου ήθους», ενώ στην πραγματικότητα διαλέγουν μόνον ό,τι τους συμφέρει από το αρχαίο ήθος, εθελουφλώντας για την συνολική στοχοθεσία και το συνολικό ήθος της αρχαίας Ελλάδας.

2. "Στην Ελλάδα για πρώτη φορά χλευάστηκαν θεοί μέσα από τη σάτυρα και αν δεν εμφανιζόταν η χριστιανική βαρβαρότητα από τότε θα άρχιζε το ξήλωμα όλων των θεών".

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Την εποχή που εμφανίστηκε ο Χριστιανισμός, υπήρχε τεράστια διάδοση και εξάπλωση κάθε είδους θρησκειών και λατρειών, οπότε οι κατηγορίες ότι ο Χριστιανισμός απέτρεψε την επικράτηση του... αθεϊσμού, είναι αστήριχτες. Απλώς, στην ελληνιστική εποχή, και την ελληνορωμαϊκή είχε ξεφτίσει το Δωδεκάθεο. Όχι όμως η θρησκεία και οι λατρείες θεών. Στην ρωμαϊκή εποχή υπήρχαν εκατοντάδες λατρείες θεών, και κάθε τόσο ξεφύτρωναν και νέες. Τελείως αστήρικτη η άποψη ότι η θρησκεία έσβηνε πριν εμφανιστεί ο Χριστιανισμός.

Αφού όμως οι αρχαιολάτρες και οι Νεοπαγανιστές επιμένουν ότι με την επικράτηση του Χριστιανισμού επικράτησε κι ο «ανορθολογισμός», ας δούμε πόσο «ορθολογική» ήταν η κοσμοθεωρία της ύστερης παγανιστικής αρχαιότητας την οποία αντικατέστησε ο Χριστιανισμός: «Πέρα από τους λογοτεχνικούς και ιστορικούς δεσμούς του το επίσημο πάνθεο ελάχιστο νόημα είχε στον ύστερο ειδωλολατρικό κόσμο. Σ' αυτή την περίοδο η φιλοσοφία είχε ήδη απομακρυνθεί πολύ από την ελληνική αφετηρία της. Δεν εμπνεόταν πια από πνευματική περιέργεια, αλλά έγινε κατά βάση θρησκευτική. Στα θρησκευτικά εγχειρίδια της εποχής συνηθιζόταν πολύ να εκτίθεται το δόγμα σαν μία αποκάλυψη από κάποιον θείο σοφό, όπως ο Ερμής ο Τρισμέγιστος, ο Αιγύπτιος Θώθ. Οι επικρατέστερες σχολές της ημέρας των Νεοπλατωνικών και των Νεοπυθαγορείων ήταν διαρκικά συστήματα βασιζόμενα στην πίστη και θεωρούσαν ότι η ύλη είναι κακό, το σώμα ένας τάφος και η σωτηρία έγκειται στην καθυπόταξη της σάρκας και στην ενατένιση εν καθαρότητι πνεύματος του Θεού, του μυστηριώδους Ενός, για τον οποίο η ανθρώπινη διάνοια δεν μπορεί να βεβαιώσει τίποτε. Ούτε ήταν ασυμβίβαστη η φιλοσοφία με την πίστη στην αστρολογία και τη μαγεία» (Α.Μ. Jones, *Ο Κωνσταντίνος και ο εκχριστιανισμός της Ευρώπης*, εκδ. Γαλαξίας, σ. 41, 42). Ο Κορδάτος γράφει χαρακτηριστικά για τον (σύμφωνα με τους Νεοπαγανιστές... «γίγαντα της σκέψης») Πλωτίνο: «Ο Πλωτίνος έκανε την τέχνη του μάγου, και καλούσε τα πνεύματα.» Ο ίδιος ο Πορφύριος στα τέλη της ζωής του θεωρούσε την πίστη ως την πρώτη συνθήκη για να προσεγγίσει η ψυχή το θεό: «Πρέπει να πιστέψουμε ότι η στροφή προς το θεό είναι η μόνη μας σωτηρία» (*Προς Μαρκ. 24*).

«Μερικά γενικά χαρακτηριστικά της προχριστιανικής περιόδου πρέπει να τονισθούν ιδιαίτερα. Πρώτα-πρώτα ήταν μια εποχή έντονα θρησκευτική. Έξω από ένα μικρό κύκλο Επικουρείων, ο ορθολογισμός ή ο σκεπτικισμός ήταν ανύπαρκτοι. Όλοι, από τον πιο μορφωμένο διανοούμενο ως τον πιο απαιδευτο χωρικό και εργάτη, πίστευαν αδιάσειστα στην ύπαρξη υπερφυσικών δυνάμεων και στο ενδιαφέρον τους για τα ανθρώπινα πράγματα. Οι άνθρωποι πίστευαν ότι η καλή ή κακή τύχη εξαρτιόταν από το αόρατο και προσπαθούσαν, ανάλογα με την ιδιοσυγκρασία τους και τις δοξασίες τους, να μαντέψουν το αναπόφευκτο μέλλον, να επηρεάσουν το υπερφυσικό με τη μαγεία, να εξευμενίσουν την οργή των θεών ή να κερδίσουν την εύνοιά τους ή να επικοινωνήσουν με το θείο που θα τους λύτρωνε από τα επίγεια δεινά. Εξ άλλου, η θρησκεία της εποχής ήταν σε μεγάλο βαθμό αδιάφορη για τα εγκόσμια, θρησκεία φυγής» (Α.Μ. Jones, *Ο Κωνσταντίνος και ο εκχριστιανισμός της Ευρώπης*, εκδ. Γαλαξίας, σ. 49).

«Άλλοι άνθρωποι βασίζονταν σε ιερά βιβλία, άλλοι αναζητούσαν μια προσωπική αποκάλυψη μέσα από χρησμό, όνειρο ή όραμα εν εγρηγόρσει. Υπήρχε μια αυξημένη δόση αποκρυφισμού. Αλλά και η φιλοσοφία ακολούθησε μια παράλληλο πορεία σε υψηλότερο επίπεδο. Οι περισσότερες σχολές είχαν πάνυ από παλιά να δίνουν αξία στην αλήθεια καθ' εαυτήν, και στην αυτοκρατορική εποχή παρουσιάστηκαν ως μεσίτες της σωτηρίας. Ο φιλόσοφος, όπως πίστευε ο Μ. Αυρήλιος ήταν «ένα είδος ιερέως και υπηρέτη των θεών» (Μάρκος Αντ. 3, 4, 3), και η διδασκαλία του απέβλεπε περισσότερο σε θρησκευτική παρά σε επιστημονική καταξίωση» (E.R. Dodds, *Οι Έλληνες και το παράλογο*, εκδ. Καρδαμίτσα, σ. 157, 158).

Είναι εντελώς αβάσιμο λοιπόν, να κατηγορούν ορισμένοι την Ορθοδοξία ότι τάχα μετέτρεψε τη φιλοσοφία σε θεραπεινίδα της θεολογίας – ουδέποτε συνέβη αυτό – ενώ οι ίδιοι οι ειδωλολάτρες θεωρούσαν πως ο «φιλόσοφος» είναι απλώς «ιερέας» της ειδωλολατρικής θρησκείας. Σε πάπυρο (P. Oxy. 1477) που περιέχει κατάλογο 21 ερωτημάτων, τα οποία απευθύνονται προς κάποιο παγανιστικό μαντείο κατά τα τέλη του 3^{ου} αιώνα περιλαμβάνονται ερωτήσεις όπως «πρόκειται να γίνω ζητιάνος;» «θα με πουλήσουν;» «πρέπει να το σκάσω;» «μου έχουν κάνει μάγια;»

Αυτός ήταν ο «παγανιστικός ορθολογισμός» που αντικαταστάθηκε από τον «χριστιανικό ανορθολογισμό»; Αλλά τι να περιμένει κανείς από τους «ορθολογιστές» Νεοπαγανιστές, που θεωρούν ορθολογικό να μιλά ο θεός μέσω των φύλλων ενός δέντρου ή να χρησιμοδοτεί η Πυθία αφού εισπνεύσει αέρια, ή να προλέγουν το μέλλον με βάση τα συκωτάκια και τα έντερα του θυσιαζόμενου αρνιού ή κατσικιού;

Ο Νέρωνας είχε ένα άγαλμα, ομοίωμα, δώρο κάποιου, το οποίο τον πληροφορούσε για τις συνωμοσίες (Σουετώνιου, *Nero*, 56). «Από τους δύο αυτούς κλάδους της θεουργίας ο πρώτος εμφανίζεται με το όνομα *τελεστική* και ενδιαφέρεται κυρίως για τον καθαγιασμό (τελεῖν, Πρόκλος, *Εἰς Τίμ.* 3, 6, 13) και το ζωντάνεμα των αγαλμάτων, με σκοπό να επιτύχουν έτσι χρησμούς: Πρόκλος *Εἰς Τίμ.* 3, 155, 18: «τὴν τελεστικὴν καὶ χρηστήρια καὶ ἀγάλματα θεῶν ἰδρῦσθαι ἐπὶ γῆς καὶ διὰ τινων συμβόλων ἐπιτήδεια ποιεῖν τὰ ἐκ μερικῆς ὕλης γενόμενα καὶ φθαρτῆς εἰς τὸ μετέχειν θεοῦ καὶ κινεῖσθαι παρ’ αὐτοῦ καὶ προλέγειν τὸ μέλλον». «Ἡ τελεστικὴ διακαθήρασα καὶ τινος χαρακτῆρας καὶ σύμβολα περιτιθεῖσα τῷ ἀγαλμάτι ἔμψυχον αὐτὸ ἐποίησε» (*Θεολ. Πλατ.*, 1, 28)» (E.R.Doods, *Οἱ Ἕλληνες καὶ τὸ παράλογο*, εκδ. Καρδαμίτσα, σ. 184).

Τον τρίτο αιώνα ο Πορφύριος παραθέτει έναν χρησμό της Εκάτης που δίνει οδηγίες για την κατασκευή ενός ομοιώματος το οποίο θα προκαλέσει στον ύπνο του πιστού το όραμα της θεάς (Ευσέβιου, *Ευαγγελικὴ Προπαρασκευὴ*, 5, 12 = *Περὶ τῆς ἐκ λογίων φιλοσοφίας* σσ. 129). Ο Ιάμβλιχος παραδέχεται ότι ακάθαρτα ή δίχως πείρα μέντιουμ λαμβάνουν πολλές φορές όχι τον σωστό θεό, ή ακόμη χειρότερα ένα πονηρό πνεύμα από εκείνα που ονομάζονται *αντίθεοι* (*Περὶ μυστηρίων*, 117, 7). Ο ίδιος λέει πως ξεσκέπασε κάποτε έναν υποτιθέμενο Απόλλωνα, ο οποίος στην πραγματικότητα ήταν απλώς το φάντασμα ενός μονομάχου (Ευνάπιου, *Βίος Σοφ.*, 437).

«Οι φωτεινές εμφανίσεις ανάγονται στα *Χαλδαϊκά Λόγια*, όπου παρέχεται η διαβεβαίωση ότι με την απαγγελία ορισμένων μαγικών ο *κλήτωρ* μπορεί να δει «πυρ με σχῆμα αγοριού», ή ένα «άμορφο (*ατύπωτον*) πυρ, απ’ όπου βγαίνει φωνή», ή ποικίλα άλλα πράγματα (Πρόκλου, *Εἰς Πολ.* 1, 1111 1). Μπορούμε να συγκρίνουμε εδώ τα *πυραυγὴ φάσματα*, τα οποία λέγεται πως επέδειξαν οι «Χαλδαῖοι» στον αυτοκράτορα Ιουλιανό τα *φάσματα Ἐκατικά φωτοειδή*, τα οποία είδε, όπως ισχυρίζεται ο Πρόκλος (Μαρίνου, *Βίος Πρόκλου*, 28). Η φωτεινή ιδιότητα που συνήθως αποδίδεται στις εμφανίσεις αυτές συνδέεται χωρίς αμφιβολία με την «Χαλδαϊκή» (περσική) πυρολατρία» (E.R. Dodds, *Οἱ Ἕλληνες καὶ τὸ παράλογο*, εκδ. Καρδαμίτσα, σ. 192).

Ο Παγανιστής Πρόκλος, μάς πληροφορεῖ ότι η ικανότητα της ψυχῆς να εγκαταλείπει το σῶμα και να επιστρέφει πίσω επιβεβαιώνεται από ὅσα τοῖς ἐπὶ Μάρκου θεουργοῖς ἐκδέδονται καὶ γὰρ ἐκεῖνοι διὰ δὴ τίνος τελετῆς τὸ αὐτὸ δρῶσιν εἰς τὸν τελούμενον (Πρόκλου, *Εἰς Πολιτείαν*, 2, 123, 8). Ο ορθολογιστής παγανιστής Πρόκλος διατείνεται πως ἔλαβε ἀπὸ τοὺς δαίμονες πολλές ἀποκαλύψεις για το παρελθόν και το μέλλον (*Εἰς Πολιτείαν*, 1, 86, 13).

«Αρκετοί από τους χρησμούς του Πορφύριου φαίνεται να προέρχονται, καθώς ἔδειξε ο Frederic Myers («Greek Oracles», στα *Hellenica* του Abbott, 488κκ.) ἀπὸ τις ἐκφωνήσεις των

μέντιουμς, που είχαν πέσει σε έκσταση για το σκοπό αυτό – να ενσαρκωθεί προσωρινά ο θεός μέσα σε ένα ανθρώπινο όν, σε έναν *δοχέα* – όχι σε επίσημα ιερά αλλά σε ιδιωτικές συγκεντρώσεις.

Ο Ιάμβλιχος, αναφορικά με την συμπεριφορά και την ψυχολογική κατάσταση του μέντιουμ λέει λ.χ. πως μπορεί να έχουμε αναισθησία, ακόμη και για τη φωτιά (110, 4 κκ.)· μπορεί να έχουμε έντονες κινήσεις του σώματος ή πλήρη ακινησία (111, 17)· επίσης μπορεί να υπάρξουν αλλαγές στη φωνή (112, 5κκ.).

Μπορούμε επίσης να αναφέρουμε τη σημαντική παρατήρηση που παραθέτει ο Πορφύριος, στον Ευσέβιο, *Προπαρασκευή Ευαγγελική*, 5, 8, από τον Πυθαγόρα τον Ρόδιο, ότι οι «θεοί» προσέρχονται στην αρχή απρόθυμα, αλλά ευκολότερα όταν έχουν συνηθίσει» (E.R. Dodds, *Οι Έλληνες και το παράλογο*, εκδ. Καρδαμίτσα, σ. 190). Για τον Ιάμβλιχο η θεία χάρη είναι απαραίτητη και η ψυχική διάθεση του προφήτη είναι ένα απλό συναίτιο (*Περί Μυστηρίων*, 3, 1), προκειμένου να γίνει σωστή η προφητεία/μαντεία. Αυτόν τον «ορθολογισμό της Αρχαίας Ελλάδας» θεώρησε ανοησία, επικίνδυνο και παράλογο ο Χριστιανισμός. Αυτός είναι ο «Χριστιανικός Μεσαίωνας», που πολέμησε με λύσσα αυτές τις ειδωλολατρικές ανοησίες.

Θαυμάστε προχριστιανικό ορθολογισμό: «Δεν είναι η νόηση που ενώνει τους θεουργούς με τους θεούς· επειδή, τι θα εμπόδιζε τους θεωρητικούς φιλοσόφους να επιτύχουν θεουργική ένωση μαζί τους; Αυτό όμως δεν έγινε ποτέ. Η θεουργική ένωση επιτυγχάνεται μόνο με την ενέργεια των άρρητων έργων, τελουμένων με τον αρμόδιο τρόπο, έργων που είναι πέρα από κάθε νόηση, και με τη δύναμη των άφθεγκτων συμβόλων που μόνο οι θεοί τα εννοούν... ακόμη και δίχως εμείς να τα εννοούμε τα *συνθήματα* αυτά εκτελούν από μόνα τους το δικό τους έργο» (Ιάμβλιχου, *Περί μυστηρίων*, 96, 13).

«Στο *Περί Μυστηρίων*, 3, 6 (112, 10κκ.) τα φαινόμενα αυτά είναι σαφώς συνδεδεμένα με τον πνευματισμό: το πνεύμα μπορεί να παρασυρθεί ως φλεγόμενη ή φωτεινή μορφή που εισέρχεται (είσκρινόμενον) στο σώμα ή που εγκαταλείπει το σώμα του μέντιουμ· έτσι παρουσιάζεται στον κλήτορα (θεαγωγούντι) και στο μέντιουμ (τῷ δεχομένῳ) και καμιά φορά σ' όλους όσοι παρευρίσκονται: η τελευταία περίπτωση (η αὐτοψία του Πρόκλου) είναι, όπως μαθαίνουμε, η πιο ικανοποιητική. Ο Horfner (*Kindermieden*, 73) και άλλοι έχουν επισημάνει τη φανερή αναλογία με το λεγόμενο «εκτόπλασμα» ή «τηλέπλασμα», το οποίο, όπως ισχυρίζονται, έχουν δει σύγχρονοι παρατηρητές να αναδύεται από τα σώματα ορισμένων μέντιουμς και να επιστρέφει πάλι εκεί. Όπως ακριβώς το «εκτόπλασμα» έτσι και τα φαντάσματα μπορεί να μην έχουν σχήμα (ἀτύπωτα, ἀμόρφωτα) ή και να έχουν (τετυπωμένα): ένας χρησμός του Πορφυρίου (Ευσέβιου, *Προπαρασκευή Ευαγγελική*, 5, 8) ομιλεί για το «καθαρό πυρ που μεταβάλλεται σε ιερές μορφές» (E.R. Doods, *Οι Έλληνες και το παράλογο*, εκδ. Καρδαμίτσα, σ. 192).

Αυτό είναι η κατάληξη της εθνικής φιλοσοφίας, στον 4ο αιώνα. Μερικοί νομίζουν πως αυτά ήταν περιθωριακά φαινόμενα. Όμως ο Παγανισμός προς τα εκεί βιάδιζε, αν δεν τον ανέκοπτε ο Χριστιανισμός. «Ο Ευνάπιος, σ' ένα κατατοπιστικό χωρίο (*Βίος Σοφιστών*, 474κκ. Boissonade.), μάς αναφέρει πως ο Ευσέβιος από τη Μύνδο της Καρίας, μαθητής του Αιδέσιου, που ήταν μαθητής του Ιαμβλίχου προειδοποιεί τον μέλλοντα αυτοκράτορα Ιουλιανό να προσέχει τον θεουργό Μάξιμο, τον *θεατρικὸν ἐκείνον θαυματοποιόν*. Σ' αυτόν ο Ιουλιανός απάντησε: «Ασχολήσου με τα βιβλία σου: μου έδειξες αυτόν που ήθελα» – και κατέφυγε στον Μάξιμο. Ύστερα από λίγο συναντούμε τον νεαρόν Ιουλιανό να παρακαλεί τον φίλο του Πρίσκο να του εξασφαλίσει ένα αντίτυπο των σχολίων που ο Ιάμβλιχος έκανε πάνω στον συνώνυμό του, τον Ιουλιανό τον θεουργό· επειδή, λέει, «είμαι σφοδρός εραστής της φιλοσοφίας του Ιάμβλιχου και της θεοσοφίας [θεοσοφία = θεουργία] του συνώνυμου μου και νομίζω πως οι άλλοι όλοι δεν αξίζουν τίποτε» (Επιστολαί 12 Bidez = 71 Hertlein = 2 Wright)» (E.R. Doods, *Οι Έλληνες και το παράλογο*, εκδ. Καρδαμίτσα, σ. 184). Εκεί θα οδηγούσε την ανθρωπότητα ο θνήσκων παγανισμός. Όχι στον

«ορθολογισμό», αλλά στο εκλογικευμένο Παράλογο.

Οι Νεοπαγανιστές, θα ρίξουν – όπως πάντα – το φταίξιμο για τη δεισιδαιμονία αυτήν στην επίδραση της «κακής Ανατολής» επί της Ελλάδας από τους ελληνοιστικούς χρόνους και μετά. Κι εδώ σφάλουν, καθότι πολύ πριν την ελληνοιστική εποχή οι Ειδωολάτρες Έλληνες ήταν δεισιδαίμονες. «Γενικά υπάρχει η γνώμη ότι οι Έλληνες της κλασικής εποχής είχαν την ευτυχία να μην είναι δεισιδαίμονες. Λυπάμαι που είμαι αναγκασμένος να αναιρέσω τη γνώμη αυτή. Απαντούμε πολλή δεισιδαιμονία στην Ελλάδα, ακόμα κι όταν ο ελληνικός πολιτισμός ήταν στην ακμή του, ακόμα και στο κέντρο αυτού του πολιτισμού, την Αθήνα. Στο σύγγραμμα του Ιπποκράτη (5^{ος} π.Χ. αι.) *Περί ιερής νόσου* (επιληψίας) διαβάζουμε ότι εάν ο άρρωστος μουγκρίζει κι έχει σπασμούς τότε υπεύθυνη γι' αυτό είναι η Μεγάλη Θεά. Εάν οι φωνές του αρρώστου μοιάζουν με χρεμέτισμα αλόγου, τότε, λέει ο Ιπποκράτης, αιτία είναι ο Ποσειδών, κι εάν οι φωνές του μοιάζουν με τιτίβισμα, αφορμή είναι ο Νόμιος Απόλλων. Επειδή ο θεός Ακταίωνας κατέστρεφε τα χωράφια των Βοιωτών, αυτοί, ακολουθώντας τη συμβουλή του μαντείου, αλυσσόδεσαν το άγαλμά του σε ένα βράχο. Δε πρέπει να περάσεις ένα ποτάμι πριν προσευχηθείς κοιτώντας μέσα στα νερά του γιατί οι θεοί θυμώνουν, λέει ο Ησίοδος. Με τον Ορέστη δεν έπρεπε να συναντηθείς τη νύχτα στους δρόμους, πίστευαν οι Αθηναίοι, γιατί ήταν πολύ πιθανό να φας ξύλο και να σου αρπάξει τα ρούχα. Ο Πλάτωνας αναφέρει διάφορες μαγανείες και μαγείες και κατάρες που είχαν συνηθισμένες στην εποχή του, καθώς και για τις κερένες κούκλες που έβαζαν στις πόρτες, στα σταυροδρόμια και στους τάφους (*Νόμοι*, 10, 908-9). Η πίστη στη μαγική δύναμη της κατάρας δεν περιοριζόνταν στο λαό αλλά είχε απλωθεί και στα ανώτερα στρώματα» (M. Nilsson, *Η Ελληνική λαϊκή θρησκεία*, εκδ. «Η βιβλιοθήκη του φιλόλογου», σ. 110, 111).

«Όπως έλεγε ο Πυθαγόρας, η αιτία των σεισμών δεν είναι άλλη από τη σύναξη των νεκρών» (Αριστοτέλης, απόσπασμα 196, στον Αιλιανό, *Ποικίλη ιστορία* 4, 17).

Όταν ο Κροίσος βρισκόταν δεμένος πάνω στην πυρά, καταδικασμένος σε θάνατο από τον κατακτητή της Λυδίας, τον Κύρο, επικαλέστηκε τον Απόλλωνα «αν πήρε ποτέ κανένα δώρο απ' τον Κροίσο, να τον βοηθήσει και να τον γλυτώσει από τη συμφορά που τον βρήκε. Με δάκρυα στα μάτια καλούσε το θεό, όταν ξαφνικά, ενώ δεν είχε σύννεφα και δε φυσούσε αέρας, μαζεύτηκαν σύννεφα, ξέσπασε θύελλα, έριξε ραγδαία βροχή και έσβυσε τη φωτιά» (1, 87). Τελικά κι ο «συμβολικός θεός» Απόλλων διαταρράσει τη φύση σώζοντας τους πιστούς του Ασιάτες.

Ο Ησίοδος προτρέπει τα εξής: «Μη κάνεις το νερό σου ορθός, γυρισμένος αγνάντι στον Ήλιο / κι απ' την ώρα που θα δύση ως την ώρα που θα ξαναέβη, πρόσεχε να μην κατουρήσης μήτε στο δρόμο, / μήτε έξω από το δρόμο προχωρώντας, / μήτε να γυμνωθείς: οι νύκτες ανήκουσε στους μακάριους θεούς / ο θεοσεβούμενος άνθρωπος ο φωτισμένος ή καθίζει / ή ζυγώνει στον τοίχο καλόκλειστης μάντρας» (*Εργα και ημέραι*, στ. 727-732) καθώς και: «Μήτε να βγάλεις άσεμνα στα φόρα τ' απόκρυφα σου μολυσμένα από το σπέρμα μέσα στο σπίτι σου μπροστά στην εστία, μα πολύ να το φυλάγεσαι» (*Εργα και ημέραι*, στ. 733-734).

Ο Ησίοδος συνεχίζει: «Όποιος περάσει ποτάμι με τη συνείδησή του ακάθαρτη και με τα χέρια του άνιφτα / προκαλεί την αγανάκτηση των θεών κι αυτοί θα του δώσουν συμφορές κατόπι» (*Εργα και ημέραι*, στ. 740-741) και αφού μας προειδοποιεί να μην προεξέχει κανένα τούβλο από το σπίτι μας όταν το χτίζουμε, διότι μπορεί να κάτσει καμμιά καρακάξα κι αυτό είναι μεγάλη γρουσουζιά, καταλήγει:

«Ποτέ μη βάζεις την κρασοκανάτα πάνω από τον κρατήρα [= μεγάλο αγγείο κρασιού] / την ώρα που πίνουνε / μια γρουσουζιά πολύ κακή είναι σ' αυτό το κάμωμα» (*Εργα και ημέραι*, στ. 744-745).

Τέλος, ο Ησίοδος, θυμίζοντας διάφορες αντίστοιχες απαγορεύσεις για λόγους υγείας που έχουν τα βιβλία της Π.Δ. λέει: «Ένας άνδρας δεν πρέπει να λούζεται μέσα σε νερό που λούστηκε γυναίκα/ γιατί θαρθη και δω η τιμωρία, αργά βέβαια, αλλά φοβερή» (*Εργα και ημέραι*, στ. 753-755).

Ο Ηρόδοτος διηγείται ότι ο Κροίσος προσπάθησε να δει αν ο Απόλλων στους Δελφούς γνώριζε τι έκανε και με αυτή την ερώτηση έστειλε τους απεσταλμένους του στους Δελφούς. Ο Απόλλων του απάντησε σωστά, λέγοντας ότι ο Κροίσος έβαλε σε μια χάλκινη χύτρα να βράσουν μια χελώνα και ένα αρνί μαζί (Ηρόδοτος, 1, 48-49). Θαύμα.

Όταν ο πατέρας του Πεισίστρατου, Ιπποκράτης, παρακολουθούσε τους Ολυμπιακούς, τότε «συνέβη ένα μεγάλο θαύμα: καθώς δηλαδή εθυσίασε τα καθιερωμένα σφάγια, οι λέβητες έτοιμοι και γεμάτοι με κρέατα και νερό, χωρίς φωτιά από κάτω έβρασαν και εξεχειρίσαν» (Ηρόδοτος, 1, 59).

Οι Ειδωολάτρες Έλληνες της εποχής του Πεισίστρατου ήταν τόσο ανόητοι, ώστε όταν ο τελευταίος, προκειμένου να επανέλθει θριαμβευτικά στην Αθήνα, σκαρφίστηκε να ντύσει μια πανύψηλη Αθηναία με κράνος, πανοπλία και να την βάλει να εισέλθει στην Αθήνα πάνω σε άρμα έχοντας επιβλητική στάση, αυτοί την εξέλαβαν για την... θεά Αθηνά(!) η οποία τάχα τον υποδεχόταν ευμενώς και τιμητικά (Ηρόδοτος, 1, 60). Ο Πεισίστρατος ανέκτησε την τυραννίδα. Πολυθεισμός, η θρησκεία των ανοήτων.

Ο νεκρός του Ορέστη είχε ύψος επτά πήχεων (2,3 μέτρα), σε μια εποχή όπου οι άνθρωποι είχαν ύψος 1,5 μέτρο (τόσο έχει ο σκελετός του Φιλίππου Β'). Θαυμαστά πολυθειστικά συμβάντα (Ηρόδοτος, 1, 68).

Σύμφωνα με το μαντείο των Δελφών ο Κροίσος έχασε την εξουσία όχι από δικό του σφάλμα, αλλά επειδή «πλήρωσε τις αμαρτίες του πέμπτου προγόνου του» (Ηρόδοτος, 1, 91). Με άλλα λόγια, για τους Ειδωολάτρες δεν υπήρχε η ιδέα της προσωπικής ευθύνης. Σύμφωνα με την πολυθειστική κοσμοαντίληψη είμαστε υπεύθυνοι λ.χ. για τις πράξεις των προπαππούδων μας κι όχι τις δικές μας!

Όταν οι Πέρσες προσπάθησαν να συλήσουν τους Δελφούς κι έφτασαν κοντά στο ναό του Απόλλωνα, ο Ηρόδοτος λέει (8, 37): «Στους βάρβαρους πάλι, καθώς είχαν φτάσει στο ναό της Προναίας Αθηνάς, έτυχαν θαύματα μεγαλύτερα από εκείνα που 'χαν συμβή προηγουμένως. (...) Να τι έγινε: καθώς οι βάρβαροι προχωρούσαν κι έφτασαν κοντά στο ναό της Προναίας Αθηνάς έπεσαν ταυτόχρονα απ' τον ουρανό κερανοί καταπάνω τους, ενώ απ' τον Παρνασσό αποκόπηκαν δύο βράχοι και κατευθύνονταν με πολύ θόρυβο προς το μέρος τους. Πολλούς τους έλειωσαν (..) Την ίδια στιγμή ακούγονταν φωνές και πολεμικές κραυγές μέσα απ' το ναό της Προναίας Αθηνάς».

«Όταν οι κάτοικοι των Δελφών τους [=τους βαρβάρους] είδαν να φεύγουν όρμησαν εναντίον τους και σκότωσαν πολλούς απ' αυτούς. (...) Οι βάρβαροι που ξέφυγαν έλεγαν, καθώς πληροφορούμαι ότι, εκτός απ' όσα διηγήθηκα, είδαν κι άλλα σημεία και τέρατα με θεϊκή προέλευση: δύο οπλίτες με ανάστημα μεγαλύτερο απ' ό,τι επιβάλλει η φύση στους ανθρώπους, τους ακολούθησαν κυνηγώντας τους και χτυπώντας τους. Οι κάτοικοι των Δελφών λένε πως αυτοί οι δύο ήταν ήρωες της περιοχής, ο Φύλακος κι ο Αυτόνοος. Των ηρώων αυτών τα ιερά άλση βρίσκονται κοντά στο ναό», γράφει ο Ηρόδοτος (8, 38-39). Βλέπουμε, πως η πίστη των πολυθειστών σε θαύματα υπήρχε, όσο κι αν οι «ορθολογιστές» Νεοπαγανιστές αρνούνται ότι συνέβαιναν θαύματα στην αρχαία θρησκεία.

«Οι Αθηναίοι λένε πως μέσα στο ναό της Ακρόπολης ζει, φύλακας, κάποιο μεγάλο φίδι.

Πιστεύοντας πως το φίδι υπάρχει, του κάνουν κάθε μήνα κάποια προσφορά. Αυτή η μηνιαία παροχή είναι μια μελόπιττα. Η μελόπιττα λοιπόν τούτη, ενώ πάντα τις προηγούμενες φορές εξαφανίζονταν, έμεινε τότε άθικτη. Όταν η ιέρεια το είπε στους Αθηναίους, αυτοί οι τελευταίοι με μεγαλύτερη προθυμία εγκατέλειψαν την πόλη τους, αφού κι η θεά είχε παρατήσει την Ακρόπολη», γράφει (8, 41) ο Ηρόδοτος. Δηλαδή, έγινε θαύμα και οι Αθηναίοι ερμηνεύοντάς το ως θαύμα, πείστηκαν να εγκαταλείψουν την πόλη τους ενώ έρχονταν οι Πέρσες.

Τα θαύματα των θεών του Πολυθεϊσμού δεν έχουν τελειωμό: «Υπάρχει στην ακρόπολη της Αθήνας ναός του Ερεχθέα που λένε ότι τον γέννησε η γη. Μέσ' στον ναό βρίσκονται μια ελιά και μια πηγή με αλμυρό νερό (...). Αυτή λοιπόν η ελιά συνέπεσε να καεί από τους Πέρσες μαζί με τον υπόλοιπο ναό. Όταν όμως τη δεύτερη μέρα μετά την πυρκαγιά ανέβηκαν στο ναό οι Αθηναίοι που ο Ξέρξης τους είχε διατάξει να προσφέρουν θυσίες, είδαν να έχει ξεπεταχτεί από τον κορμό ένα βλαστάρι μία πήχη μακρύ. Έτσι διηγήθηκαν οι άνθρωποι εκείνου» (Ηρόδοτος, 8, 55). Η θεά Αθηνά επενέβη και – παραβιάζοντας τους νόμους της φύσης – έκανε ώστε να ξεπεταχτεί από καμμένο δέντρο νέος κλώνος μέσα σε δύο μέρες.

«Είδαν [οι Πέρσες], λοιπόν, να έρχεται απ' την Ελευσίνα σκόνη, σαν να περπατούσαν κάπου τριάντα χιλιάδες άτομα. Αναρωτιόντουσαν ποιοι άραγε άνθρωποι σηκώσανε αυτή τη σκόνη. Ξαφνικά άκουσαν μια φωνή που νόμισαν ότι ήταν επίκληση των μυστών προς τον Ίακχο. (...) Ο Δίκαιος [Αθηναίος στο πλευρό των Περσών] απάντησε: «είναι ολοφάνερο πως, εφόσον η Αττική είναι άδεια, οι φωνές έχουν θεϊκή προέλευση κι έρχονται από την Ελευσίνα για βοήθεια των Αθηναίων και των συμμάχων». (...) Η σκόνη και οι φωνές σχημάτισαν σύννεφο που σηκώθηκε στον ουρανό και πήγε προς τη Σαλαμίνα, στο ελληνικό στρατόπεδο. Έτσι οι Έλληνες κατάλαβαν πως ήταν γραφτό να χαθεί το ναυτικό του Ξέρξη», μας λέει (8, 65) ο Ηρόδοτος. Θαύματα, θαύματα, θαύματα. Σε μία θρησκεία, όπου – όπως πάνε να τη παραποιήσουν οι «ορθολογιστές» Νεοπαγανιστές κι οι αθεϊστές αρχαιόπληκτοι – δεν συνέβαιναν θαύματα κι όλα ήταν σύμφωνα προς τους φυσικούς νόμους.

«Αμέσως μόλις ξεκίνησαν, έκαναν επίθεση κι οι βάρβαροι. Οι άλλοι Έλληνες πισογύριζαν κι οδηγούσαν τα πλοία στην ακτή.(...) Διηγούνται [οι Έλληνες] ότι παρουσιάστηκε ένα φάντασμα γυναίκας. Μόλις εμφανίστηκε, μίλησε έτσι που να την ακούσουν σ' ολόκληρο το ελληνικό στρατόπεδο. Πρώτα όμως κατσάδιασε τους Έλληνες με τα παρακάτω λόγια: «ίσα με ποιο σημείο, δυστυχημένοι, θα υποχωρείτε;» γράφει (8, 84) ο Ηρόδοτος για τη ναυμαχία της Σαλαμίνας. Είτε στους αρχαιολάτρες είτε όχι, οι Αρχαίοι του 5^{ου} και 6^{ου} αιώνα π.Χ. παραδέχονταν πως γίνονταν θαύματα.

Πριν αρχίσει ο Πελοποννησιακός Πόλεμος, ενώ ακόμη οι δύο παρατάξεις προετοιμάζονταν, κυκλοφορούσαν χρησμοί και προφητείες: «Τότε διαδίδονταν πολλές προφητείες, κι οι χρησμολόγοι απήγγειλαν πολλούς χρησμούς και στις πόλεις που ήταν να συγκρουστούν και στις άλλες πόλεις. Κι ακόμα, λίγο πριν απ' τα γεγονότα τούτα, έγινε σεισμός στη Δήλο, που δεν είχε ποτέ της ως τότε σειστεί, αφότου θυμούνται οι Έλληνες. Έλεγαν, σχετικά, και το πίστευαν, πως έπρεπε να εξηγηθεί σα σημάδι για όσα ήταν να συμβούν. Μα κι ο,τιδήποτε άλλο τέτοιο έτυχε να σταθεί, αναζητιόταν σ' όλα μια τέτοια λογής εξήγηση» (Θουκιδίδης, 2, 98, 2-3). Δεν άρχισε να κατακτά την αρχαία Ελλάδα η δεισδαιμονία εξαιτίας του Αλεξάνδρου ή της ασιατικής επιρροής, όπως κακώς κι εξεπότηδες λένε οι Νεοπαγανιστές εθνικιστές, αλλά ήδη, πριν τον Μεγαλέξανδρο, πριν τον Πελοποννησιακό Πόλεμο και τις τρομερές συνέπειες που αυτός είχε στα ήθη, οι αρχαίοι Έλληνες έτρεχαν σε προφήτες, μάντιες και χρησμολόγους, για να ερμηνεύουν κάθε τυχαίο φυσικό φαινόμενο.

Οι Σικελοί «πιστεύουν πως ο Ήφαιστος έχει το χαλκωματάδικό του στην Ιέρα, επειδή τη νύχτα φαίνεται σα να αναδίνονται από εκεί μεγάλες φλόγες και την ημέρα καπνός» (Θουκιδίδης, 3,

88, 3). Πώς λέμε, επιστήμη και ειδωλολατρία;

Οι κάτοικοι της αρχαίας ελληνικής πόλης Τεμέσα είχαν λιθοβολήσει έναν αθλητή που είχε βιάσει μια κοπέλα. Για να αποφύγουν την οργή του θυσίαζαν σ' αυτόν κάθε χρόνο και μια κοπέλα (M. Nilsson, *Η Ελληνική λαϊκή θρησκεία*, εκδ. «Η βιβλιοθήκη του φιλόλογου», σ. 110).

Ο Εμπεδοκλής ισχυρίζεται ότι μπορεί να διδάξει τους μαθητές του να σταματούν τους ανέμους ή να ζωντανεύουν τους πεθαμένους και πως ο ίδιος είναι θεός (Εμπεδοκλής, απ. 112.4). Επίσης πίστευε ότι το ίδιο το απόκρυφο εγώ του είχε κάποτε κατοικήσει σ' ένα θάμνο (Εμπεδοκλής, απ. 117).

«Στην αρχαϊκή εποχή οι Έλληνες έχυναν υγρά και τροφές με ένα σωλήνα τοποθετημένο στις πελιδνές σιαγόνες του αποσυνθεμένου πτώματος των συγγενών τους. Καθώς δείχνουν οι αρχαιολογικές μαρτυρίες, αυτού του είδους η περιποίηση των νεκρών συνεχιζόταν αδιατάρακτα, τουλάχιστον στην ηπειρωτική Ελλάδα, κι έγινε τόσο άσκοπη και υπερβολική στην Αττική, ώστε ο Σόλωνας (7^{ος} - 6^{ος} π.Χ. αι.) έπρεπε να εισαγάγει νομοθεσία για να την περιορίσει (Πλούταρχο, *Σόλων* 21), όπως έκανε επίσης αργότερα και ο Δημήτριος ο Φαληρέας (4^{ος} π.Χ. αι.)» (E.R. Dodds, *Οι Έλληνες και το παράλογο*, εκδ. Καρδαμίτσα, σ. 96). Όχι μόνο προσφορές αντικειμένων αλλά και πραγματικοί σωλήνες τροφής βρέθηκαν ακόμη και σε ταφές με αποτέφρωση (Nock, *Harv. Theol. Rev.* 25 [1932] 322).

Σύμφωνα με τον Πλάτωνα ο θεός κι όχι ο άνθρωπος είναι το μέτρο των πραγμάτων (*Νόμοι* 716c), ο άνθρωπος είναι ιδιοκτησία («κτήμα») του θεού (*Νόμοι* 902b, 906a), και αν θέλει να είναι ευτυχής, θα πρέπει να είναι «ταπεινός» μπροστά στο θεό. Ορίστε μη χριστιανική, μη θεοκρατούμενη, αρχαιοελληνική σκέψη.

Όταν ο Σωκράτης ρώτησε τον Ευθύφρονα, έναν τυπικό εκπρόσωπο του όχλου των Ειδωλολατρών της Αθήνας, «εσύ παραδέχεσαι πως πιο πολύ οι θεοί πίνουνται αναμεταξύ των και ότι εχθρεύονται θανασίμως ο ένας τον άλλον και αλληλοσκοτώνονται και κάμνουν πολλά άλλα τοιαύτα που τα λέγουν οι ποιητές και τα αναπαριστάνουν οι καλοί ζωγράφοι και που με αυτές τις ζωγραφίες είναι διακοσμημένα και τα άλλα ιερά μας και προπάντων ο πέπλος της Αθηνάς που κατά τα Μεγάλα Παναθήναια αναβιβάζεται εις την Ακρόπολη γεμάτος από τέτοια στολίδια. Θα τα παραδεχθώμεν όλα αυτά γι' αληθινά, Ευθύφρον;», ο Ευθύφρονας απαντά «μα όχι μόνον αυτά, Σωκράτη, αλλά και άλλα πολλά» (Πλάτωνα, *Ευθύφρων*, 6bc). Μάλιστα όταν ο Σωκράτης τού λέει «άρα η οσιότης μπορεί να είναι, Ευθύφρον, κάποια εμπορία αναμεταξύ ανθρώπων και θεών», ο Ευθύφρων απαντά «ας είναι και εμπορία, αν σου αρέση έτσι να την ονομάζης» (*Ευθύφρων*, 14e). Τέτοιο ήταν το επίπεδο των πραγματικών Ειδωλολατρών.

Όταν παύθηκαν από το Λυκούργο οι ανθρωποθυσίες (Παυσανία, *Λακωνικά* 16, 10) στο βωμό της Αρτέμιδος Όρθιας στη Σπάρτη, αυτές αντικαταστάθηκαν με μαστίγωμα εφήβων Σπαρτιατών επάνω στο βωμό της. Ο Παυσανίας αναφέρει: «Στη μαστίγωση παρευρίσκεται και η ιέρεια της Αρτέμιδος, με το ξόανο της θεάς στα χέρια. Το ξόανο κανονικά είναι ελαφρύ, γιατί είναι μικρό· αν όμως εκείνοι που μαστιγώνουν είναι φειδωλοί στα χτυπήματά τους, τότε το ξόανο γίνεται βαρύ για τα χέρια της ιέρειας, τόσο βαρύ που δε μπορεί να το κρατάει εύκολα, και κατηγορεί τους μαστιγωτές των νέων, λέγοντας πως υποφέρει από το βάρος του εξαιτίας τους» (Παυσανία, *Λακωνικά* 16, 10-11). Θαύμα αρχαιοελληνικό! Μια βαραίνει και μια ελαφραίνει ίδιας μάζας αντικείμενο, ανάλογα με την βία του μαστιγώματος.

Το 267 π.Χ. οι Γαλάτες είχαν επιτεθεί στον ελλαδικό χώρο και είχαν εισβάλλει στους Δελφούς, οι κάτοικοι των οποίων συγκρούστηκαν μαζί τους. Τότε «όταν έγινε η σύγκρουση, κεραυνοί και βράχοι αποσπασμένοι από τον Παρνασσό έπεφταν στους Γαλάτες, αλλά και φοβερές

υπάρξεις υπό μορφήν ενόπλων ανδρών παρουσιάστηκαν στους βαρβάρους. Λένε πως δύο απ' αυτούς, ο Υπέροχος και ο Αμάδοκος, ήρθαν από τους Υπερβόρειους· ο τρίτος ήταν ο Πύρρος, ο γιος του Αχιλλέα» (Παυσανίας, 10, 4, 4). Υπέροχα.

«Λένε πως ο θάνατος του Πύρρου οφείλεται σε χτύπημα με κεραμίδα από μία γυναίκα. Οι Αργείοι λένε πως εκείνη που τον σκότωσε δεν ήταν γυναίκα, αλλά η Δήμητρα με τη μορφή μιας γυναίκας. Αυτά λένε σχετικά με το θάνατο του Πύρρου οι ίδιοι οι Αργείοι και ο ντόπιος εξηγητής Λυκέας τα αναφέρει σε ποίημά του» (Παυσανίας, 10, 13, 8).

«Για τον Επιμενίδα λένε πως πήγε στην εξοχή και μπήκε σε μια σπηλιά και κοιμήθηκε και δεν τον άφησε ο ύπνος παρά αφού πρώτα κοιμήθηκε επί σαράντα χρόνια· κατόπιν αυτός έκανε έπη και καθαρμούς πόλεων» (Παυσανίας, 10, 14, 4).

«Ο Αισχύλος διηγούνται πως, όταν ήταν νέος και κοιμώνταν κάποτε στην εξοχή φυλάγοντας σταφύλια, του παρουσιάστηκε ο Διόνυσος, ο οποίος τον παρακίνησε να γράψει τραγωδία» (Παυσανίας, 10, 21, 2). Κατά τα άλλα οι «θεοί» είναι απρόσωπες δυνάμεις κι όχι πρόσωπα και οντότητες.

Ο Παυσανίας πίστευε πως κάποιος «θεός» κι όχι οι φυσικοί νόμοι προκάλεσαν βροχή («ο θεός έβρεξε»), ώστε να εξοντωθούν σμήνη ακρίδων στο όρος Σίτυλο (*Αττικά*, 24, 8). Κατά τα άλλα οι «θεοί» δεν επεμβαίνουν στη φυσική τάξη.

Είναι γνωστή η διαμάχη Αθηνάς-Ποσειδώνα για την κυριότητα της Αθήνας. Όταν νίκησε η πρώτη, ο δεύτερος θυμωμένος έρριξε, κατά τη μυθολογία, την τρίαινά του στο βράχο της Ακρόπολης. Τον 2^ο μ.Χ. αι. ο Παυσανίας αναφέρει τη γνώμη των... ορθολογιστών Ελλήνων Παγανιστών (*Αττικά*, 26, 5): «υπάρχει και σημάδι της τρίαινας στο βράχο». Με άλλα λόγια, σύμφωνα με τους Ειδωλολάτρες, υπάρχει και τρίαινα κάπως μεγάλου μεγέθους, την οποία έρριξε.. ο Ποσειδών (με το αντιστοίχου μεγέθους.. χέρι του) στην Ακρόπολη!

Οι Αθηναίοι, πριν τη μάχη του Μαραθώνα είχαν στείλει τον Φιλιππίδη να πάει στη Σπάρτη ζητώντας βοήθεια. Στον γυρισμό του «έλεγε ακόμα ο Φιλιππίδης πως ο Παν τον είχε συναντήσει περί το Παρθένιο όρος και πως είχε πει πως ευνοεί τους Αθηναίους και πως θάρθει στο Μαραθώνα για να πολεμήσει μαζί τους» (Παυσανίας, 10, 28, 4). Τελικά οι «ζώσες απρόσωπες δυνάμεις», οι «θεοί», που υποτίθεται ότι είναι σύμβολα της φύσης, όχι μόνο κατορθώνουν να εμφανίζονται σε θνητούς και συνομιλούν(!) μαζί τους, αλλά και ευνοούν παρατάξεις και συμπολεμούν μαζί τους. Άρα μόνο φυσικά σύμβολα και απρόσωπες (=ασυνείδητες) οντότητες δεν είναι, όπως οι Νεοπαγανιστές προσπαθούν να τους παρουσιάσουν, ώστε να πλασάρουν στους ανίδεους μια νεοεποχίτικη και ψευδοορθολογιστική εκδοχή της αρχαίας θρησκείας.

«Εδώ [=στο Μαραθώνα] κάθε νύχτα μπορεί κανείς να έχει την αίσθηση ενός χρεμετισμού αλόγων και μάχης ανδρών· αν επεδίωξε όμως κανείς από σκοπού το θέαμα αυτό, ποτέ δεν του βγήκε σε καλό· αν κανείς δεν είχε ακούσει σχετικά, και του συνέβη τυχαία ν' αντιληφθεί αυτά τα πράγματα, τα πνεύματα δεν οργίζονται εναντίον του» (Παυσανίας, 10, 32, 4). Εδώ να τονίσουμε πως ακριβώς επειδή δεν υπήρχε κάποια Εκκλησία στην αρχαία θρησκεία, η αρχαία θρησκεία συνίσταται στις ανορθολογικές απόψεις που παραθέτουμε εδώ, ήταν η μόνη αληθινή πολυθεϊστική θρησκεία, ενώ οι απόψεις των φιλοσόφων ήταν προσωπικές. Δεν υπήρχε δηλαδή η «πραγματική θρησκεία» την οποία εκπροσωπούσαν οι φιλόσοφοι (και πώς θα γινόταν να την εκπροσωπούσαν, αφού είχαν διαφορετικές γνώμες και μάλιστα οι εκπρόσωποι της αρχαίας θρησκείας τούς κυνηγούσαν;). Αντίθετα στο Χριστιανισμό υπάρχει Εκκλησία, που απαγορεύει τέτοιες δεισιδαιμονίες.

«Ενώ βιάζονταν [=ο περσικός στρατός], η Άρτεμη το φερε να τους βρει η νύχτα· έχασαν τότε το δρόμο και βρέθηκαν στα ορεινά της χώρας. Προσπαθώντας να εξακριβώσουν αν υπάρχει κοντά στρατεύμα εχθρικό, έριχναν βέλη και χτυπούσαν έναν κοντινό βράχο, ο οποίος έβγαζε στεναγμό και αυτοί ξανά έβαλλαν με μεγαλύτερο πείσμα: στο τέλος εξάντλησαν τα βέλη τους νομίζοντας πως κτυπούν εχθρούς. (...) απ' αυτή την αφορμή έκαναν άγαλμα της Άρτεμης σωτείρας» (Παυσανίας, 10, 40, 2-3). Στον «ορθολογικό πολυθεϊσμό» ακόμη και οι βράχοι βογγάνε.

Στο Άργος, στο ιερό της Αθηνάς «η χρησιμοδοσία, η οποία συνεχίζεται και επί των ημερών μας, γίνεται ως εξής: προφητεύει μια γυναίκα (...) κάθε μήνα θυσιάζεται τη νύχτα μια προβατίνα, της οποίας όταν γευθεί το αίμα η γυναίκα, "κατέχεται" από το θεό» (Παυσανία, *Κορινθιακά*, 24, 1).

«Πάνω σ' αυτό [=το όρος Αραχναίον] υπάρχουν βωμοί του Δία και της Ήρας, όπου θυσιάζουν, όταν χρειάζονται βροχή» (Παυσανία, *Κορινθιακά*, 25, 10). Πολυθεϊσμός και επιστήμη.

«Αυτού [=στο ιερό της Ιλάειρας και της Φοίβης] είναι κρεμασμένο από την οροφή ένα αυγό συγκρατούμενο με ταινίες· λένε πως είναι το αυγό εκείνο που κατά την παράδοση είχε γεννήσει η Λύδα» (Παυσανία, *Λακωνικά*, 16, 1). Δηλαδή οι Λάκωνες Πολυθεϊστές θεωρούσαν ως πραγματική, και όχι ως συμβολική (όπως οι Νεοπαγανιστές που διαστρεβλώνουν την αρχαία θρησκεία) τη συνένωση Λύδας και Δία (ο Δίας είχε τη μορφή κύκνου), την οποία αναφέρει η μυθολογία. Άρα δεν θεωρούσαν «συμβολική, με κρυφό νόημα» την διήγηση, διότι αν την θεωρούσαν, δε θα παρουσίαζαν το.. αυγό! **Πώς είναι δυνατόν, άλλωστε, μια γυναίκα να γεννήσει αυγό κι όχι βρέφος;** Για τους ανόητους Πολυθεϊστές ήταν δυνατόν.

«Ψάρια φοβούνται να βγάλουν από τη λίμνη [=του Ποσειδώνα], κι όποιος ψαρέψει, λένε πως από άνθρωπος θα πάρει τη μορφή του ψαριού που το λένε αλιέα» (Παυσανία, *Λακωνικά*, 21, 5).

Στο Λαρύσιο ιερό «στην αρχή της άνοιξης τελούν γιορτή για το Διόνυσο και λένε και (...) πως βρίσκουν αυτού ένα ώριμο τσαμπί σταφύλια» (Παυσανίας, 3, 22, 5). Ακόμη μια περίπτωση όπου οι «θεοί», οι οποίοι για τους Νεοεποχίτες Νεοπαγανιστές είναι υποτιθέμενες «απρόσωπες οντότητες που δεν επεμβαίνουν στη Φυσική Τάξη» θαυματουργούν.

«Όταν οι κάτοικοι των πόλεων αυτών [σημ.= Ήτις, Αφροδισιάς, Σίδη] είχαν ξεσπιτωθεί, ζητούσαν να βρουν πού θα έπρεπε να εγκατασταθούν. Υπήρξε χρησμός πως η Άρτεμη θα τους δείξει πού να κατοικήσουν. Μόλις αποβιβάστηκαν στην ξηρά παρουσιάστηκε λαγός, τον οποίο έκαναν οδηγό της πορείας τους. Όταν ο λαγός τρύπωσε σε μια μυρτιά, έχτισαν στο μέρος αυτό πόλη [σημ.= τις Βοιές, σημερινή Νεάπολη] και τη μυρτιά εκείνη τη λατρεύουν ακόμη και την ονομάζουν Άρτεμιν σωτείρα» (Παυσανία, *Λακωνικά*, 22, 12). Ωστε ένα τόσο σημαντικό γεγονός, όπως η εκλογή τοποθεσίας για ίδρυση πόλης, ανατίθεται σε έναν λαγό· και στην εποχή του Παυσανία (2^{ος} αιώνας μ.Χ.) οι Ειδωλόλατρες λάτρευαν ένα δέντρο, μια μυρτιά αποκαλώντας την.. Άρτεμη, επειδή σ' αυτήν τρύπωσε ο λαγός!

Στήν Επίδαυρο Λιμηρά (κοντά στον σημερινό Άγιο Ιωάννη της Λακωνίας) οι κάτοικοι «λένε πως είχαν φέρει από την πατρίδα τους Επίδαυρο ένα φίδι, το οποίο ξέφυγε από το πλοίο και τρύπωσε στη γη, όχι μακριά από τη θάλασσα· έτσι τα όνειρα που είδαν και το σημάδι του φιδιού τους έκαναν ν' αποφασίσουν μόνιμη εγκατάσταση εκεί» (Παυσανία, *Λακωνικά*, 23, 7)!

«Στο νερό αυτό, κατά τη γιορτή της Ινούς, ρίχνουν ζυμαρικά από κριθαράλευρο· αν το νερό τα πάρει κάτω, είναι αίσιο σημάδι για κείνον που τα ρίχνει· αν τα βγάλει πάνω, αυτό θεωρείται κακό σημάδι» (Παυσανία, *Λακωνικά*, 23, 8). Θαυμάστε ορθολογισμό. Ίσως έπαιξε ρόλο και η μάρκα των ζυμαρικών.

«Οι Μαντινείς λένε πως φανερώθηκε και ο Ποσειδώνας βοηθώντας τους (...). Πως θεοί είναι παρόντες σε πολέμους και σκοτωμούς ανθρώπων αναφέρουν στα ποιήματά τους όσοι ενδιαφέρθηκαν για τα παθήματα των ηρώων στην Τροία» (Παυσανία, *Αρκαδικά*, 10, 8-9). Ωστε οι «θεοί» δεν ήταν «σύμβολα» για τον Παυσανία και τους Ειδωλολάτρεις της Αρχαιότητας (όπως θα ήθελαν να μας κάνουν να πιστέψουμε οι Νεοπαγανιστές, ώστε να παρουσιάσουν την αρχαία θρησκεία ως ορθολογιστική), αλλά είναι πρόσωπα, φανερώνονται και λαμβάνουν μέρος σε πολέμους. Αν ήταν «σύμβολα» ή «δυνάμεις» (βροχή, αέρας), τότε (ως γνωστόν ο αέρας και η βροχή ανήκουν σε κάθε λαό) δεν θα έπαιρναν το μέρος κανενός – και μάλιστα «συνειδητά» (τόρα, πόση συνείδηση έχει λ.χ. η βροχή, είναι ένα θέμα των ψυχιάτρων).

«Στη χώρα των Ορχομενίων βρίσκεται το ιερό της υμνίας Αρτέμιδος (...) Εκλέγουν και ιέρεια και άνδρα ιερέα που έχει επικρατήσει να περνούν ολόκληρη τη ζωή τους μέσα σε μια θρησκευτική καθαρότητα, όχι μόνο στις επαφές με το άλλο φύλο, αλλά και γενικότερα: ούτε λουτρά τους επιτρέπονταν» (Παυσανίας, 8, 13, 1). Ίσως η Άρτεμη να τους άφηνε να τους φαν οι ψείρες.

«Μερικά παιδιά που έπαιζαν περί το ιερό, δεν θυμούνται πόσα, βρήκαν ένα σκοινί και το έδεσαν περί τον τράχηλο της θεάς λέγοντας πως η Άρτεμη απαγχονίζεται. Όταν οι Κιαφυείς ανακάλυψαν την πράξη των παιδιών, τα σκότωσαν με λιθοβολισμό» (Παυσανίας, 8, 23, 6-7).

Οι «θεοί» που – κατά ΥΣΕΕ δεν επεμβαίνουν στη φυσική τάξη – επεμβαίνουν και προειδοποιούν: «για την Αθήνα ο θεός είχε βρέξει στάχτη, ένα χρόνο προτού ο πόλεμος που επέφερε ο Σύλλας προξενήσει στους Αθηναίους τις μεγάλες συμφορές» (Παυσανία, *Βοιωτικά* (9), 6, 6).

«Ο θεός [Διόνυσος] έλυσε αιχμαλώτους Θηβαίους που τους κρατούσαν Θράκες» (Παυσανίας, 9, 16, 6). Το σύμβολο του κρασιού λύνει σκοινιά.

«Ο κοινός τάφος του Ζήθου και του Αμφίωνα είναι ένας σωρός χώματος όχι μεγάλος· οι κάτοικοι της φωκικής Τιθορέας θέλουν να κλέψουν χώμα απ' αυτόν, όταν ο ήλιος περνάει δια του αστερισμού του Ταύρου· αν τότε πάρουν απ' αυτού χώμα και μ' αυτό περιβάλλουν τον τάφο της Αντιόπης, η χώρα των Τιθορέων θαγίνει εύφορη, ενώ η χώρα των Θηβαίων θα είναι λιγότερο εύφορη. Γι' αυτό οι Θηβαίοι κατά το χρονικό τούτο διάστημα φρουρούν τον τάφο» (Παυσανίας, 9, 17, 4). Γι' αυτόν τον λόγο οι Αρχαίοι δεν χρησιμοποίησαν την μυστική υπερτεχνολογία τους για την καλλιέργεια της γης: υπήρχε χώμα τάφου γι' αυτόν τον σκοπό.

«[στο ιερό της μυκαλησσίας Δήμητρας] παρουσιάζουν και το εξής θαύμα: μπροστά στα πόδια του αγάλματος βάζουν καρπούς που γίνονται το φθινόπωρο κι αυτοί μένουν φρέσκοι όλη τη χρονιά» (Παυσανίας, 9, 19, 5). Όχι, δεν είναι θαύμα, είναι απολύτως φυσιολογική διαδικασία! Όπως με τα ταμ-ταμ των Ινδιάνων.

«Όταν ο Πίνδαρος ήταν νέος, ενώ πήγαινε στις Θεσπιές, κουράστηκε και τον κατέλαβε μια επιθυμία να κοιμηθεί. Όπως ήταν λοιπόν, ξάπλωσε λίγο πιο πάνω από το δρόμο· όταν αποκοιμήθηκε, μέλισσες άρχισαν να πετούν προς αυτόν και να πλάθουν στα χείλη του κερήθρα· αυτό στάθηκε η αρχή της ποιητικής δημιουργίας το Πινδάρου» (Παυσανίας, 9, 23, 2). Αυτός ήταν ο ορθολογισμός των Ειδωλολατρών του 2^{ου} αιώνα μ.Χ.

«Οι Μακεδόνες οπλίτες που μπήκαν στο ιερό των Καβίρων, βρισκόμενο κι αυτό σε γη εχθρική, καταστράφηκαν με κεραυνούς και αστραπές από τον ουρανό. Τόσο άγιο ήταν το ιερό αυτό από την αρχή» (Παυσανίας, 9, 25, 10). Τόσο «ορθολογιστές» ήταν οι Ειδωλολάτρεις, απ' την αρχή ως το τέλος.

Ο ελληνικής καταγωγής Πausανίας, μορφωμένος και ευσεβής λάτρης των «θεών» πιστεύει ότι «ο θεός [Δίας] εξαφάνισε την Ελίκη» (*Αχαϊκά*, 25, 1 και 8) αναφερόμενος στον καταποντισμό της πελοποννησιακής αυτής πόλης· δεν πίστευε, όπως ο συριακής καταγωγής Μάλχος (Πορφύριος), ότι «οι θεοί δεν επεμβαίνουν στη φυσική τάξη».

Στην Πάτρα «στην πηγή υπάρχει μαντείο αλάθητο, όχι όμως για οτιδήποτε παρά μόνο για αρρώστους: δένουν με κλωστή ένα κάτοπτρο και το κατεβάζουν στην πηγή, υπολογίζοντας να μην κατεβεί περισσότερο από το σημείο όπου η κυκλική άκρη του κατόπτρου θάρθει σ' επαφή με την επιφάνεια του νερού. Κατόπιν προσεύχονται στη θεά [Δήμητρα], κάνουν θυμίαμα και κοιτάζουν στο κάτοπτρο, το οποίο τους δείχνει τον άρρωστο ζωντανό ή νεκρό· ως αυτού φτάνει η μαντική δύναμη της πηγής» (*Αχαϊκά*, 21, 12). Είναι προφανές ότι η επιστήμη της ιατρικής είναι περιττή με τέτοια «μαντική δύναμη» των Ειδωλολατρών.

Όταν λοιπόν οι Νεοπαγανιστές παριστάνουν τον «ορθολογιστή», και αναμασούν υλιστικά-αθεϊστικά επιχειρήματα κατά των χριστιανικών θαυμάτων, η μόνη απάντηση είναι απλώς η παράθεση των αρχαιοελληνικών, πριν την επίδραση της «κακής Ανατολής», παγανιστικών θαυμάτων και της μαγείας των Ειδωλολατρών της κλασσικής εποχής. Κι αντί οι διάφοροι άθεοι εθνικιστές αρχαιολάτρες να ισχυρίζονται ότι ο Χριστιανισμός έφερε τα θαύματα και το παράλογο, ας δικαιολογήσουν πρώτα τα αρχαία θαύματα.

«Διαβάζουμε στην «Επιγραφή της Επιδαύρου» για κάποιον άνθρωπο που κοιμήθηκε έξω από το ναό του Ασκληπιού κατά τη διάρκεια της μέρας, όταν ξαφνικά ένα από τα ήμερα φίδια του θεού ήρθε και του έγλυψε τα πληγωμένα δάκτυλα του ποδιού· ζύπνησε «γιατρευμένος» και είπε πως ονειρεύθηκε έναν ωραίο νεαρό που του έβαλε μια αλοιφή στα δάκτυλα! Αρκετές φορές η φαρμακοποιία του Ασκληπιού είναι καθαρά μαγική· βάζει τους ασθενείς του να καταπίνουν δηλητήριο φιδιού, στάχτες από το βωμό, ή να πασαλείβουν τα μάτια τους με αίμα άσπρου κόκορα» (E.R. Dodds, *Οι Έλληνες και το παράλογο*, εκδ. Καρδαμίτσα, σ. 87). Αυτός είναι ο ορθολογισμός των Ειδωλολατρών της κλασσικής εποχής; Όμως γιατί να απορεί κανείς με τους αρχαίους, αφού οι Νεοπαγανιστές πιστεύουν στα άστρα, και ακόμα και την εκλογή από τους Αγωνιστές του '21 της 25^{ης} Μαρτίου ως μέρας έναρξης της Επανάστασης την αποδίδουν στην.. Εαρινή Ισημερία;

Θα προσπαθήσουν μερικοί να δικαιολογήσουν τα αδικαιολόγητα της μαγείας της αρχαιότητας, λέγοντας αφενός πως, δυστυχώς, αλλά αναγκαία, η ελληνικότητα συνίσταται τόσο από την φιλοσοφία όσο και από την λαϊκή θρησκευτικότητα και αντίληψη για τη ζωή, διότι δεν γινόταν όλοι να είναι φιλόσοφοι, αφετέρου ότι η μαγεία της εποχής εκείνης θεωρούνταν ως ένα είδος επιστήμης, η τελευταία λέξη της επιστήμης, άρα δεν υπάρχει πρόβλημα με την αρχαιοελληνική μαγεία! Όλα αυτά είναι αρχαιολατρικές ταχυδακτυλουργίες. Οι φιλόσοφοι – όσοι από αυτούς διέπονταν από το στοιχειώδη ορθολογισμό – όχι μόνο κήρυξαν πόλεμο στη μαγεία, την αστρολογία, και την αρχαιοελληνική λατρεία εν γένει, και συνεπώς δεν ισχύει κανένα τερατούργημα περί «ενιαίας αλλά με δύο κλάδους» αρχαίας ελληνικότητας: η μία «αρχαιοελληνικότητα», των φιλοσόφων, αντιτίθενταν πλήρως στην άλλη.

Για το ζήτημα της μαγείας, δεν είναι αλήθεια ότι δήθεν θεωρούνταν ως «η επιστήμη της εποχής», τουλάχιστον για τους φιλοσόφους, οι οποίοι χλεύαζαν τις μαγικοθρησκευτικές προλήψεις των υπολοίπων αρχαίων. Πώς υποστηρίζεται ότι η μαγεία της αρχαίας εποχής θεωρούνταν κάτι το θετικό και «επιστημονικό» από τους ίδιους τους αρχαίους φιλοσόφους, τη στιγμή που οι Επικούρειοι, οι Κυνικοί κ.ά. φιλόσοφοι χλεύαζαν την μαγεία και ασφαλώς δεν την θεωρούσαν «την επιστήμη της εποχής» τους; Πίστη στην μαγεία ως «επιστημονική μέθοδο» έχουν μόνο ανορθολογιστές και τέτοιοι σαφώς υπήρχαν στην αρχαιότητα, αλλά η άποψή τους δεν ήταν η άποψη των σοφών της αρχαιότητας. Κατακρίνοντας την αρχαιοελληνική μαγεία και ανορθολογισμό διόλου δεν «κρίνουμε παλαιότερες εποχές με σημερινά κριτήρια», δηλαδή λανθασμένα, αλλά

επαναλαμβάνουμε την κριτική που ήδη από τότε είχαν ασκήσει οι εξυπνότεροι αρχαίοι, οι φιλόσοφοι. Ότι από τότε οι φιλόσοφοι κατέκριναν ως αντιεπιστημονική και ανόητη τη μαγεία, την αστρολογία, τον αρχαίο τσαρλατανισμό, είναι αυτό η απόδειξη ότι δεν εθεωρείτο «ένα είδος επιστήμης της εποχής εκείνης» η μαγεία. Τέτοια είδους σύγχυση αφορά μόνο πρωτόγονους, υπανάπτυκτους λαούς που είχαν ιερείς-μάγους ιατρούς, κι ασφαλώς όχι την ελληνική αρχαιότητα. Επιστήμη υπήρχε στην αρχαιότητα και δεν είχε καμμία σχέση με τον αρχαιοελληνικό λαϊκό, θρησκευτικό και μη, ανορθολογισμό, τον οποίο – όπως σήμερα μερικοί θέλουν να εμφανίζουν επιστημονική την αστρολογία – προσπαθούν να δικαιολογήσουν μερικοί αρχαιολάτρες.

Οι Νεοπαγανιστές ισχυρίζονται πως «Η θεουργία δεν είναι κάτι το παράλογο ούτε έχει κάτι το απατηλό ή υπερφυσικό, όπως την κατηγορούν οι Χριστιανοί. Είναι προάγγελος της αναζήτησης για την λεγόμενη ενοποιημένη θεωρία των φυσικών. Η θεουργία βασίζεται αποκλειστικά σε φυσικούς νόμους και όχι σε μια υπερφυσική μεσολάβηση πάνω ή πέρα από τους νόμους αυτούς». «Η δικαιολόγηση της θεουργίας (Πρόκλου *Περί ιερατικής τέχνης* CMAG VI 148-151) βασίζεται στη μαγική "Αρχή της αντιστοιχίας" – την ιδέα πρώτον ότι κάθε μέρος του σύμπαντος καθρεφτίζει όλα τα υπόλοιπα μέρη, και, δεύτερον, ακόμη πιο σημαντικό, ότι το σύνολο του υλικού κόσμου είναι ο καθρέπτης των αόρατων θεϊκών δυνάμεων γι' αυτό τον λόγο, δυνάμει του δικτύου των δυνάμεων οι οποίες συνδέουν την εικόνα με το αρχέτυπο, ο χειρισμός των κατάλληλων υλικών αντικειμένων φέρνει τους θεουργούς σε επαφή με τις οντότητες που απεικονίζουν. (...). Ήταν κοινή πεποίθηση όλων των Νεοπλατωνικών ότι η συμπάθεια που ενώνει όλα τα μέρη του αισθητού κόσμου καθιστά ικανό τον μάγο να αντλεί δύναμη από τις ουράνιες σφαίρες. (...) Η μεγάλη διαφορά μεταξύ της νεοπλατωνικής θεουργίας και του χριστιανικού τελεουργισμού ήταν ότι η πρώτη θεωρούσε πως η ίδια χρησιμοποιούσε δυνάμεις ενυπάρχουσες στη φυσική κοσμική τάξη και δεν εξαρτιόταν από κάποια υπερφυσική θεία μεσολάβηση πάνω και έξω από την τάξη αυτή. (...) [η θεουργία] βασίζεται αποκλειστικά στους θεμελιώδεις εδραιωμένους από το θεό κοσμικούς νόμους κι όχι σε μια υπερφυσική μεσολάβηση πάνω και πέρα από αυτούς τους νόμους» (R.T. Wallis, *Νεοπλατωνισμός*, εκδ. Αρχέτυπο, σ. 177, 178-9, 198).

Εάν πράγματι αυτά δεν ήταν υπερφυσικά φαινόμενα, εάν δηλαδή εξηγούνταν με τους φυσικούς νόμους και αίτια, τότε χρειάζεται η απόδειξη για την ύπαρξη των φυσικών αιτιών. Βέβαια, τέτοια απόδειξη δεν υπάρχει οι θεωρίες εικόνας και καθρεφτισμού είναι παγανιστικοί αντιεπιστημονικοί παραλογοισμοί, αναπόδεικτοι όσο και οι ισχυρισμοί των αστρολόγων, κατάλληλοι για μικρά παιδιά. Η θεουργία είναι καθαρή μαγεία. Σε ποιους φυσικούς νόμους βασίζεται η «συμπάθεια» εικόνας και σύμπαντος; Σε ποια φυσικά αίτια; Σε κανένα. Βάσει ποιων επιστημονικών δεδομένων δικαιολογείται η «μαγική» ιδιότητα των θεουργικών αντικειμένων; Έχουν περάσει δύο χιλιάδες χρόνια από τότε, αλλά οι Νεοεποχίτες και οι αρχαιολάτρες υποστηρικτές της θεουργίας αδυνατούν ακόμη να αποδείξουν ότι η θεουργία είναι επιστημονικά θεμελιωμένη σε φυσικούς νόμους κι όχι σε ακατανόητες φράσεις (π.χ. όπως στους κατάδεσμούς) και σε υπερφυσική μαγεία. Η απάντηση των υποστηρικτών της επιστημονικής ότι «υπήρχαν κάποτε παράδοξα γεγονότα τα οποία αργότερα αποδείχτηκε ότι ήταν βασισμένα σε φυσικούς νόμους» δεν έχει καμμία σχέση με τη θεουργία. Κι αυτό διότι, ούτε πριν 1700 χρόνια ούτε πριν 200 χρόνια ούτε σήμερα έχει αποδείχθει η θεουργία ότι είναι Επιστήμη. Για ποιο λόγο να έπρεπε να δεχτούμε (από) τώρα τα επιχειρήματα των αντιχριστιανών πολυθεϊστών, οι οποίοι ισχυρίζονται ότι «κάποτε (ίσως..) ΘΑ αποδειχθεί Επιστήμη η θεουργία»; Όταν και αν γίνει αυτό, θα δεχτούμε την άποψή τους. Γιατί να δεχτούμε από τώρα ως δεδομένη μια μελλοντική απόδειξη της «επιστημονικότητας της θεουργίας»; Έως ότου να αποδειχτεί κάτι τέτοιο, αδυνατούμε να δεχτούμε, τις εκ μέρους των Πολυθεϊστών, απατεωνίστικες εξομοιώσεις της θεουργίας με την Επιστήμη και τους νόμους της Φυσικής διότι απλούστατα, οι «νόμοι» της θεουργίας είναι αναπόδεικτοι και αστήρικτοι βάσει της λογικής και όλων των πειραματικών μεθοδολογιών. Σίγουρα υπήρξαν πολλά παράδοξα τα οποία σε μεταγενέστερες εποχές εξηγήθηκαν επιστημονικώς αυτό δε σημαίνει πως πρέπει να αποδεχόμαστε τώρα ως Επιστήμη την κάθε ανοησία του καθενός Νεοεποχίτη Πολυθεϊστή. Το γεγονός μάλιστα ότι επί

τόσον πολύ καιρό (1700 χρόνια) και παρόλη την τεράστια ανάπτυξη της Επιστήμης, οι Πολυθεϊστές Νεοπλατωνικοί/Μάγοι/Νεοεποχίτες δεν κατόρθωσαν να αποδείξουν τίποτα, αποδεικνύει πληρέστερα ότι η εμμονή τους να χαρακτηρίζουν την θεουργία ως «επιστήμη βασισμένη σε Φυσικούς Νόμους» είναι παράλογη και απατηλή. Ούτε οι Ειδωολάτρες του 4^{ου} αιώνα δικαιολογούνται, ότι τάχα δεν υπήρχε τότε επιστήμη, ώστε να την ξεχωρίζουν από την μαγεία. Είναι ντροπή, τη στιγμή που η ελληνιστική αρχαιότητα είχε κατασκευάσει ατμοκίνητα αυτόματα και υπολογιστές π.χ. των Αντικυθήρων, οι Νεοπαγανιστές να προσπαθούν να δικαιολογήσουν ό,τι πιο δεισιδαιμονικό. Δεν υπάρχει φυσική εξήγηση της θεουργίας. Η θαυματοποιία του Χριστιανισμού είναι απείρως ορθολογικότερη, αφού για τον Χριστιανισμό δεν υπάρχει παρά μόνο ο υπέρλογος Θεός και η Κτίση. Ο Θεός δημιουργεί κι άλλη, τελειότερη τάξη, με το θαύμα. Αντίθετα, το να προσπαθούν οι Ν/Π να εκλογικεύσουν τη μαγεία ή το υπερφυσικό, αποδίδοντας τις μαγικές ιδιότητες σε απλά αντικείμενα του σύμπαντος, αποδεικνύει πόσο ξένοι είναι προς την αρχαιοελληνική επιστήμη και τον ορθολογισμό.

Και μερικά πράγματα για τα χριστιανικά θαύματα, και την αντιπάθεια των άθεων αρχαιολατρών για κάτι που «διαταράσσει την φυσική τάξη», το θαύμα και τον αίτιό του, τον εξωκοσμικό Άκτιστο Θεό: «Κάθε φορά που η Αγία Γραφή και η πατερική θεολογία περιγράφουν ένα οποιοδήποτε θαύμα ποτέ δεν ενοχλούνται ούτε θέτουν πρόβλημα σύγκρουσης προς τους φυσικούς νόμους. Οι ίδιοι οι νόμοι είναι ένα θαύμα και κάθε νέα δημιουργική επέμβαση του Θεού είναι μιά από τις άπειρες θείες δυνατότητες να κάνει νόμους. Γι' αυτό ποτέ ο Θεός ή ένα οποιοδήποτε θαύμα δεν συγκρούεται με τη φυσική νομοτέλεια· αποτελεί μια άλλη νομοτέλεια, μέσα στην ενιαία δομή του σύμπαντος, ως προέκταση κατά κάποιο τρόπο της υπάρχουσας νομοτέλειας.

Με τον τρόπο αυτό μπορούμε να καταλάβουμε τη διαφορά του ειδωλολατρικού θαύματος και της χριστιανικής διδασκαλίας για το θαύμα. Ο ειδωλολάτρης το θεωρεί ένα παράξενο και ασυνήθιστο γεγονός που κυριαρχεί κατ' εξαίρεση σε μια περιοχή, ανατρέποντας γνωστά δεδομένα. Ο Χριστιανός θεωρεί το θαύμα πρώτα ως τη συνολική έκφραση και δομή της δημιουργίας και έτσι κάθε επιμέρους θαύμα εντάσσεται πρώτα σε αυτό το σύνολο και έπειτα εξυπηρετεί την καθολικότητα του σχεδίου της θείας οικονομίας μέσα στο σύμπαν και στο ιστορικό γίνεσθαι. Γι' αυτό το θαύμα έχει λόγο και διάρθρωση μέσα σε ένα όλο και σε ένα γίνεσθαι. Δεν είναι κάτι παράξενο ούτε τυχαίο ούτε ανατρεπτικό της φυσικής και ιστορικής τάξης. Αν είναι παράξενο, τυχαίο και ανατρεπτικό αυτής της τάξης είναι ειδωλολατρικό θαύμα.

Η εισβολή του Θεού στη φυσική και ιστορική τάξη, ως κυρίαρχη ελευθερία, δεν σημαίνει βέβαια καμιά αυθαιρεσία ούτε κατάργηση της τάξης, γιατί μια τέτοια πραγματικότητα μοιραία θα κατέλυε τον ίδιο τον Θεό. Όσο και αν η εισβολή του Θεού στα δεδομένα αυτά είναι παράδοξο γεγονός, αντιεπιστημονικός ισχυρισμός και άλλα πολλά, για την πίστη και τη θεολογία αποτελεί μια διεύρυνση επ' άπειρον της φυσικής τάξης και νομοτέλειας με τη μετάβαση από τη μια τάξη στην άλλη και όχι κατάργηση αυτών. Με άλλα λόγια η θεολογία από τη μια μεριά θα συμφωνούσε με τη ρήση του Αινστάιν ότι ο Θεός δεν παίζει κύβους στο σύμπαν, γιατί είναι δημιουργός μιας φυσικής τάξης· από την άλλη όμως ο Θεός δεν είναι δημιουργός μιας μόνο φυσικής τάξης, αλλά πολλών άλλων τάξεων. Έτσι η διεύρυνση και ο πλουτισμός αυτής της τάξης είναι το ίδιο το θείο έργο. Και το θαύμα, με άλλα λόγια, από τη μια μεριά δεν καταλύει την υπάρχουσα φυσική τάξη και από την άλλη δημιουργεί ή καλλίτερα προεκτείνει αυτή την τάξη σε μια ή σε πολλές άλλες τελειότερες.

Αν ο Θεός μπορούσε να δημιουργήσει τον κόσμο μόνο με μία τάξη, τότε θα ήταν δεμένος με μία φυσική νομοτέλεια. Η δημιουργία πορεύεται εξελικτικά μέσα από μια φυσική τάξη που στην ολοκλήρωσή της φυσικά μπορεί να πλαισιωθεί από αναρίθμητες άλλες τάξεις» (Ν. Α. Ματσούκα, *Επιστήμη, φιλοσοφία και θεολογία στην Εξαήμερο του Μ. Βασιλείου*, εκδ. Πουρναρά, σ. 69, 97, 112).

ΠΡΟΧΩΡΗΣΕ ΣΤΟ Β' ΜΕΡΟΣ (Παλαιά διαθήκη)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ